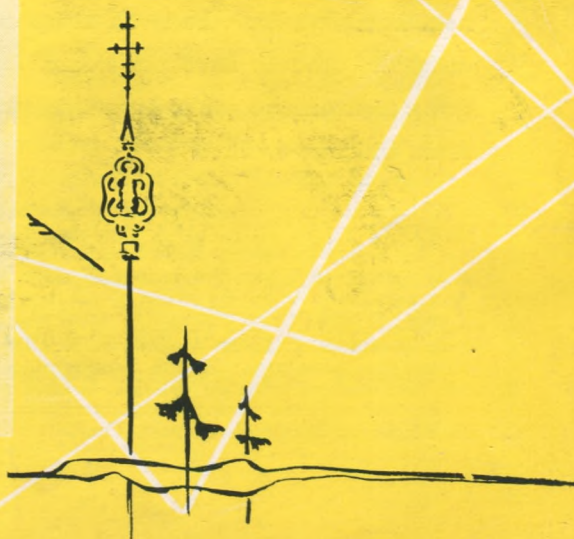

Laiskai **LIETUVIAMS**

1954 LIEPA-RUGPIŪTIS (AUG.) VOL.V, NO.7

T U R I N Y S

PASILINKSMINIMŲ MORALĖ — J. Vaišnys, S. J.	193
ESTETINĖ VERTYBĖ — GROŽIS — Dr. J. Mačernis	194
MALONĖS PILNOJI (VII) — A. Liuima, S. J.	200
LIAUDIES IR LITURGINIS GIEDOJIMAS LIETUVOJE — Zenonas Ivinskis	204
LIETUVIŠKOS KNYGOS KELIAS — Č. Grincevičius	210
BRAZILIJOS LIETUVIAI — J. Venckus, S. J.	213
LIETAUS LAŠELIS — Raganėlė	215
VAIKO PAKLUSNUMAS — Alg. Suomis	216
FAKTŲ NEPANAIKINSI — J. Kidykas, S. J.	219
JAUNIMAS IR SPORTAS — J. Vaišnys, S. J.	221
IŠ FILMŲ PASAULIO — R. ir Z.	223

Šio numerio viršelio ir teksto iliustracijos yra paimtos iš vokiečių humo-
ristinio dailininko B. Hummel kūrinių.

DIENRAŠTIS MĖNESIUI NEMOKAMAI!

Dienraštis "Draugas," švęsdamas 40 m. sukaktį nuo įsikūrimo Čikagoje,
nori naujiems skaitytojams padaryti auką — siuntinėti dienraštį mėnesį laiko
nemokamai visiems, kurie tik atsiųs adresą. Jeigu jūs "Draugą" jau skaitote,
atsiųskite adresus savo pažįstamų, kurie dar jo neskaito, ir jie visą mėnesį
gaus dienraštį be jokio įsipareigojimo. Adresas: Draugas, 2334 So. Oakley
Ave., Chicago 8, 111.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly,
by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Yearly
subscription two dollars. Single copy 20 cents. Entered as second class matter at the Post Office
at Chicago, 111. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

LAIŠKAI LIETUVIAMS leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiūčio dvimėne-
sinį. Redaguoja T. Juozas Vaišnys, S. J. Administratorius Petras Kleinotas, S. J. Redakcijos ir
Administracijos adresas: 5541 S. Paulina St., Chicago 36, 111. Telefonas: HEmlock 4-1677. Meti-
nės prenumeratos kaina du doleriai. Atskiras numeris 20 centų.

N. P. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn.

Viršelis J. Pilipausko, vinjetės V. Vijeikio

PASILINKSMINIMŲ MORALĖ

Kai kalbama apie žmogaus tobulumą, šventumą ir dorumą, tai dažnai yra sakoma, kad reikia būti rimtam, kad nereikia vaikščioti į visokius pasilinksminimus, nereikia išsiblaškyti, bet gyvent susikaupus. Dėl to kai kas ir sako, kad mūsų religija yra džiaugsmo ir linksmumo priešas. Jei nori būti šventas — būk susiraukęs ir nuliūdęs; o jei esi linksmas, jei tau patinka žaisti, sportuoti, juokauti — esi toli nuo šventumo. Tai yra visiškai klaidinga. Taip kalba tik žmonės, nieko nenusimaną nei apie šventumą, nei apie džiaugsmą ir linksmumą.

Šv. Tomas Akvinietis, didžiausias mūsų teologijos autoritetas, pagrindiniame savo veikle "Summa Theologica" kalba įvairiausiomis temomis, paliečia beveik kiekvieną mums rūpimą klausimą. Plačiai jis ten rašo ir apie tobulumą, šventumą, dorybes. Tarp kitų dorybių mini ir vieną labai įdomią dorybę, graikiškai vadinamą "eutrapelia", t. y. pasilinksminimų dorybė. Todėl kas nuosaikiai linksmiasi, ne tik nenusideda prieš jokią dorybę, bet įsigyja dar naują pasilinksminimų dorybę.

Pats Dievas šešias dienas dirbo, o septintąją ilsėjosi.. Jis liepė ir mums panašiai elgtis — po darbo pasišvęsti poilsiui. Taigi, ir poilsis nėra mažiau vertingas dalykas už darbą, nes be jo ir darbas nebūtų našus. Dar

niekam nepasisekė išgalvoti "perpetuum mobile," t. y. tokios mašinos, kuri eitų be paliovos, vieną kartą pradėjusi judėti, daugiau nesustotų, nors niekas iš šalies jos nevarytų. Dar labiau "perpetuum mobile" negali būti žmogus. Jo jėgos yra ribotos, jos greit išsisemia, nervai nusilpsta, jam reikalingas poilsis, kad galėtų vėl dirbti. Kas dirbtų ir dirbtų be jokio poilsio — nusidėtų, nes kenktų sveikatai.

Ne kiekvienam žmogui tas pats poilsis tinka: vienas gal pakankamai pailsi, ramiai pasėdėdamas, kitas — pagulėdamas, trečias — pavaikščioldamas, bet kai kuriems, ypač jauniui, to nepakanka. Jaunimas nori sportuoti, žaisti, šokti, juokauti. Visa tam reikia saiko. Jeigu linksminsiesi be saiko, užmiršdamas savo pareigas, nusidėsi. Bet jeigu sportuosi, žaisi ir juokausi nuosaikiai, nepakenkdamas nei sau, nei kitiems, įsigysi pasilinksminimų dorybę (eutrapelia). Nesvarbu, ar žaisdamas laimėsi, nesvarbu, ar pasieksi naują rekordą, ar būsi paskutinis, kitame gyvenime Dievas tau atlygins už kiekvieną pastangą, daromą žaidime ar pasilinksminime.

Dabar, atostogų metu, yra naudinga tai prisiminti. Tačiau, kaip kiekviename moraliniame klausime, taip ir čia gali būti visokių neaiškumų. Moraliniai principai yra visuomet

aiškūs, bet jų pritaikymas praktiškame gyvenime, kartais gali būti labai keblus. Dažnai žmogus atsiranda kryžkelėje ir nežino, kuriuo keliu pasukti, kad eitų dorybės, o ne nuodėmės keliu. Kad galėtum pasirinkti tiesų kelią ir teisingą kryptį, yra reikalingas kompasas. Moraliniam gyvenime mes taip pat turime kompasą — mūsų galutinį tikslą. Kas padeda tą tikslą pasiekti, yra gera ir moralu; kas nuo jo tolima — yra bloga, ne-

moralu, vengtina. Jei žaisi ir šoksi, kai reikia dirbti, o dirbsi, kai reikia ilsėtis — bus nemoralu. Tačiau nereikia klaidingai manyti, kad moralūs veiksmai yra tik darbas, malda ir kiti į juos panašūs. Ne, labai geri, girtini ir moralūs veiksmai taip pat yra sportas, žaidimas, ekskursijos, taktiškas juokavimas ir kitoki įvairiausi pasilinksminimai, kurie atleidžia nervus ir atgaivina dvasią.

J. Vaišnys, S. J.

Estetinė vertybė - grožis

Apie estetinių vertybių nuvokimą N. Hartmann rašo: "Meno objekte tai, kas yra kūniška ir medžiagiška, yra tik jo išorinė pusė, jo priešakinis sluoksniu, jo netikroji būtis. Po šituo sluoksniu pasirodo kažkas skirtinga, kažkas nemedžiagiška, kažkas nerealū. Marmuro statuloje "pasireiškia" gyvybė. Niekas, kas tik sugeba žvelgti artisto akimis ir kas patiria estetinio malonumo, nepasitenkina šituo išviršiniu sluoksniu. Per šaltą akmens ramybę jis išvelgia gyvybę.

Drobė, apdengta dažais, yra realusis paviršius; tačiau peizažas, kurį ji vaizduoja, turi erdvės gilumą, turi perspektyvą, turi konkrečios gamtos pilnybę. Jo erdvė nėra erdvė, kurioje kabo paveikslas; jo šviesa nėra šviesa, kurią paveikslas atmuša. Paviršutinis sluoksniu yra permatomas pasireikšti turtingesnei realybei, kuri pasireiškia, bet kuri nėra reali ir nenori būti suprasta kaip tokia.

Scenoj artistas veikia ir kalba realybėje, tikrumoje, bet šiame jo veikime ir jo kalboje pasireiškia kažkas skirtinga — didvyris, karalius, kvailys — kiekvienas iš jų su savo charakteriu, savo aistromis, savo likimu. Bet

visa tai nėra realu ir nesistengiama, kad tai būtų suprasta kaip realybė. Žiūrovas jį mato teatraliniame vaidinime žinodamas, jog visa tai yra žaidimas ir, nežiūrint į tai, jis būna sujaudintas gyvenimišku artumu ir jo didybe. Žaidimas yra transparentiškas, permatomas, jis atvaizduoja ir įgalina žiūrovą dalyvauti perstatomuose išgyvenimuose, tačiau artistai nerealizuoja to, ką jie vadina.

Net ir muzikoje dalykai nedaug kuo skiriasi, nors čia niekas neatvaizduojama. Kas sugeba klausytis kaip muzikas, girdi daug daugiau negu tuos garsus, kurie tuo momentu dingsta. Jis girdi jų visumą, kas absoliučiai nėra prieinama pajautimams ir kas sudarytų disonansą, jeigu būtų girdima vienu kartu.

Estetiniu žvilgsniu vertinguose daiktuose jų grožis nėra tų daiktų tikroji realybė, bet jų permatomumas kažkam nerealiam, kas per juos pasireiškia, kas yra virš realybės, tačiau arti tos realybės. Arba, kitaip sakant, yra užpakalinio fono pasireiškimas su savo nerealiu turtingumu ribotame realiam daikte, kurs tarnauja tarsi to nerealiojo ramstis ar atvaiz-

das arba kaip realioji bazė realiosios būties siaurume."

Ne tik realiosios būties daiktai, bet ir žmogaus moraliniai aktai gali būti estetinių vertybių nešėjai. N. Hartmann rašo: "Esama ištisos estetinių vertybių eilės (ypač epinės ir dramatinės poezijos srityse), kurios yra kaip ir parymusios ant personažų moralinio elgesio, ant etinių vertybių įvairumų, nors pirmosios vertybės nėra į šias antrąsias nei panašios, nei su jomis susilieja.

Šitose estetišose vertybėse aiškiai skamba moralinių vertybių akcentai, ir žiūrovų moralinis jų įvertinimas esminiai priklauso prie dramos efekto. Bet estetišės vertybės nėra išsemiamos moralinėmis vertybėmis, kurios pirmosioms tarnauja tik kaip "panešėjai". Pavyzdžiui, tragizmo estetinė vertybė nepriklauso nuo kurios nors moralinės vertybės realizavimo laipsnio herojuje ir net nepriklauso nuo pačios jo atstovaujamos etikos kilnumo arba nuo tos, kurioje veikalas turi savo bazę. Estetinės vertybės pasireiškimas yra reliatyviai nelabai jautrus realizavimo atžvilgiu tų moralinių vertybių, ant kurių pirmoji yra tarsi pakibusi. Šios dvi vertybių sritys turi skirtingus dėsnius. Labai tragiška situacija gali įvykti su personažais be žymesnės moralinės vertės. Bet jeigu visai pašalinsi personažų moralę, tuojau pat visiškai pranyksta ir estetinė vertė lygiai taip pat, kaip dingtų ir etinė teisingumo vertė, jeigu būtų panaikinta nuosavybės teisė."

O filosofas M. B. Trias kalbėjo filosofų kongrese Mendozoje: "Nuo grubaus kaktuso yra visai skirtingas daiktas jo nesutepta gėlė, švelnesnė už šilką, daiktas tarsi iš kito pasaulio. Panašiu būdu ir jaunystės grožis yra kažkas tarsi pakibęs ant kūno, bet

nieko bendra su juo neturįs. Kūnas yra būtinas grožiui, tarsi ramstis, tarsi toji šaka, ant kurios pražysta gėlė. Pakanka, kad praeitų tik kiek laiko, ir bepasilieka vien tik ramstis. Kadangi grožis nėra materialiniai atskiriamas dalykas, tad atrodo, jog jis esąs tapatingas su tuo ramsčiu, ir kai kas jį lygina su daikto dalių sąranga, su formalia jų tvarka. Bet tikrumoje jaunystės grožis yra skirtingas nuo kūno, nuo tos būtybės, kuri jį "neša", ir nuo to organizmo, kurio jį atrodo esanti savybė. Grožis yra kažkas atėjęs iš kito pasaulio, lyg žiedas, kurs nėra stiebo žievės dalis.

Ir, antra vertus, kas gali užginčyti, kad, nors nesuvedami prie jokios bendros sąvokos visų gražių daiktų, tačiau jie visi yra tarsi broliai ar seserys. "Grožis, kurs yra viename kūne, yra sesuo to, kuris kitame kūne turi savo būstinę", sako Platonas. Graži jaunuolė yra gėlės giminaitė ir skaisti dangaus mėlynė yra gražios sielos giminaitė. Tarp gražių daiktų esama atitinkamumo ne bet kuo kitu, bet tuo, kad jie yra gražūs. Ir šis bendrasis elementas yra tai, ką Platonas turi mintyje, ir dėl kurio kiekviena gyva dvasia jo pageidauja. Gražiam daikte ir prie grožio pagavimo progos pastebime kažką, kas tarsi daiktui yra pridėta, kažką, kas, būdamas taip stiprus ir amžinas savo esmėje, negali turėti savo egzistencijos tame daikte, kurs tarnauja jam tarsi nešėju, nes šis daiktas, kaip žinome, yra praeinamas, mirtingas. Jeigu Platonas bandytų aptarti grožį lygiai kaip tas, kurs aptaria trikampį ar peteliškę, turėtume teisę jam pasakyti, jog toksai metodas čia netinka. Bet ta bendra tikrovė, kurią nurodo Platonas, nėra kokia nominalinė formulė, bet tam tikras tikrovės aspektas. Siekdami būtinai pavartoti

sąvokas, neturime teisės suvesti objekto prie šaltos bendrybės. Grožis, kaip tai gerai žiūri Platonas, nėra nei giminė, nei rūšis, jis yra virš loginių determinacijų — tai yra transcendentali, siela pagaunamoji tikrovė."

St. Fumet sako: "Grožis yra vertybė, kuri šoka į akis, kad mylėtume būti."

Esama žmonių daugiau ar mažiau aklų estetinei vertybei. Du žmonės, kurie turi vienodo tobulumo akis, gali žiūrėti į tą patį paveikslą. Su lygiu tikslumu abudu mato spalvas ir formas, bet vienas iš jų mato dar ir grožį, o kitas nepastebi ten jokios estetinės vertybės, jokio grožio. Tą pat galima pastebėti ir klausant muzikos ar skaitant koki poetinį kūrinį. Tokiomis progomis vienas žmogus pagauna grožį, o kitas ne. Aišku, kad grožis yra nepagaunamas jausmais. Jausmams prieinami tik grožio "nešėjai."

Pagaudama estetines vertybes, siela pati pakyla, išsiplečia, patobulėja. Šiame grožio pagavime nedalyvauja nei intelektas, nei valia. Jiedu gali pasireikšti tik grožio pagavimo pasekmėje. Grožis pagaunamas intuityviai, tiesioginiai. Jau minėtasis filosofas Trias sako: "Grožio ypatybė yra duotis pagauti intuityviai. Prie jo prieinama, esant vienos su juo prigimties. Dera pabrėžti, jog mums prieinama jį pagauti, tik pasiremiant individualiais jo pasireiškimais. Normaliai niekada nesame pagavę grožio pačiame savyje, bet vis kokioje nors jo apraiškoje. Grožis yra tobulumo apraiška, bet ne jo sąvoka. Iš viso, ką randame pasaulyje, tobuliausias ir gryniausias yra grožis, kada jis aiškiai duodasi pagaunamas, kas ne taip dažnai teįvyksta. Tačiau nors grožis yra labai linkęs pabėgti, tačiau jis yra iš daiktų, kurie netampa, nekinta. Akių ar ausų pagalba įžengdami į

grožio sritį, tuo pat įžengiame į branduolį — į nekintamumą."

Pagaudami estetines vertybes, drauge pajuntame ir jų reikalavimą būti išreikštomis. Vidutinis žmogus į tai atsako tam tikru psichiniu nusiteikimu, tam tikrais savo kūno judesiais, bandymais deklamuoti ar dainuoti, menininkas gi pagautą grožį įkūnija į mano veiklą.

Visos vertybės yra poliarinės: tiesa — klaida, gėris — blogis, grožis — baurumas, šventumas — prakeikimas. Deja, nemaža žmonių pasirenka neigiamąsias vertybes. Taigi, nemaža ir menininkų vaizduoja ne grožį, bet baurumą. Kaip teigiamosios vertybės yra darnios tarp savęs ne tik objektyviai, bet ir savo pasireiškime pavieniuose asmenyse, taip lygiai ir neigiamosios eina išvien. Pvz., žmogus, nuoširdžiai atsidėjęs tiesos ieškojimui, tą savo kilnumą parodys ir gėrio, grožio bei šventumo gerbime. O žmogus, pamilęs moralinį purvą, nepasižymės nei grožio, nei šventumo, nei tiesos meile. Senovės pagonys matė, jog esama blogų galybių, ir tuos bloguosius dievus vaizdavo bauriais, baisiais, ir tai ne dėl meno technikos trūkumų, nes žinome, kad japonai, kiniečiai, indai buvo gabūs menininkai.

Ką mato kiekvienas natūralus žmogus, ką matė primityviškos kultūros pagonys, būtent, kad blogis gali būti tik baurus, to, deja, nenori matyti didelė minia tų rašytojų, kino artistų ar teptuko ar kalto menininkų, kurie už trisdešimt grašių ir blogį vaizduoja skaidriomis spalvomis, jį perstoto viliojančiu, patraukliu. Tikras menininkas, kaip Dostojevskis, taip pat vaizduos blogį, kurio, deja, gyvenime taip daug, tačiau jį vaizduos kaip gėrio šešėlį, kaip tai, kas vengtina, ir tai tokiu būdu, kad per tą blogį kaip

tik kuo skaidriausiai sužiba tas gėris, kuris yra tikrasis mūsų sielos mais-tas, tikrasis mūsų siekimų tikslas.

Žmonės neretai mėgsta ir patys sa-ve verstis biauriais, biauriai nudažy-dami savo kūną, sukišdami į ausis, lūpas ar nosį biaurius daiktus, apsi-kabinėdami kaukuolėmis ir kitais pa-našiais daiktais. Ir taip save biaurinti mėgsta ne tik Australijos ar Afrikos laukiniai, bet ir vadinamieji "moder-niški kultūringi" XX amžiaus civili-zuotojo pasaulio gyventojai. Kai ku-riose "krikščioniškose" šalyse karne-valo metu miestai pasipuošia tūkstančiais biauriausių žmogaus veido karikatūrų bei nuogų moterų paveiks-lais, o patys žmonės, užsidėję biau-rias kaukes, ištisas naktis uoliai praktikuoja "modernųjį plastikos me-ną" — nepadorius, iš laukinių pasisa-vintus šokius. Ir tas biauromos svai-gulys nusitęsia net per kelias gavė-nios savaites.

Konstatuojame faktą, jog kaip blo-gis yra vienas iš etinės tikrovės as-pekto, taip lygiai biauromas yra es-tetinis tikrovės aspektas. To akivaiz-doje tenka būti apdairiems ir nepasi-duoti taip dabar madoje esančiai "meno sugestijai." Yra žinoma, jog menka prekė reikalauja didelės rek-lamos, didelių sugestijos pastangų. Ir menki menininkai stengiasi įpiršti menkus kūrinius, be saiko išpūsdami meno reikšmę, perdėtai išgarbinda-mi menkus ar net biaurius savo kū-rinius. O jeigu kuris iš žiūrovų išdrįs-ta nepasiduoti tai sugestijai ir menką ar baurų kūrinių pavadinti atitinkamu vardu, jis apšaukiamas neišmanėliu. Kartą, dar Lietuvoje, prof. Jakštas-Dambrauskas pakėlė balsą prieš me-nininkų nusižengimus dorai. Į tai spaudoje iš menininkų pusės pasipy-lė ištisas pasityčiojimų lietus, jie sa-kė, kad tas žmogus esąs per silpnas

Atostogų pasaulėžvalga

spręsti apie meną. O šiomis dieno-mis, kai daktaras X. nurodė į "mo-derniškojo" meno nužmoginimą, ta-pybos profesorius Z. jį išvadino ne-pribrendusiu spręsti apie meną.

Be jokių ypatingų studijų natūralus žmogus gali išvelgti grožį Aukščiausiojo Kūrėjo tvariniuose, sugeba jais džiaugtis ir per juos kilti prie paties jų Autoriaus. Tad jeigu mes, eiliniai žmoneliai, esame per menki įvertinti "moderniojo" meno kūrinius, tad tam gali būti tik dvi priežastys: ar meni-ninkų kūryba yra aukštesnė už Die-vo kūrybą, ar toje jų kūryboje grožio tesama taip mikroskopiškai maža, kad natūrali vidutinio žmogaus akis ir prie geriausių pastangų negali jo įžiūrėti. O gal tie kūriniai ne grožį nori išreikšti, o tik pademonstruoti jų autoriaus technikos sugebėjimus ar jo vaizduotės ekstravagancijas? Kai skaitome meno parodos aprašymą, patiektą kokio menininko ar meno žinovo, tai taip pat randame beveik tik atitinkamo kūrėjo techninių suge-

bėjimų išaukštinimą, nurodymus į jo didesnę ar mažesnę originalumą, jo pasidavimą tai ar kitai meno srovei, to ar kito žymaus menininko įtakai. Ir kiek daug esama meno veikalų, kuriuose tegalima menininko technika stebėtis, bet kurie jokios grožinės vertės neturi, kurie nežadina sielos kilti aukščiau. Bet kurios srities techniko "nagingumą" pilnai tegali įvertinti tik tos pat srities meisteris. Tačiau jeigu menininkas apsiribotų vien tik technika, jis nesiskirtų nuo kitų technikų. Anie, žemesnieji technikai, kuria biologines ar ekonomines vertybes, o menininkas, jeigu jis nori nešioti šį vardą, privalo kurti žmogiškąsias vertybes. Kad jis galėtų tai įvykdyti, jis pats turi būti vertinga asmenybė, nes iš tuščio nieko nepasemsi. Deja, dabartinės "moderniškos" meno mokyklos, miklindamos ranką, suteikdamos techniką, dažnai ne tik nepatobulina jaunuolio asmenybės, nepadaro jos vertingesnės, bet nere-tai, kad ir per nuogybių kultą, tą jaunuolį pastumia į moralinę purvą.

Eilinis žmogus ir filosofas palieka technikinę "amatininko" meno pusę nuošaliai ir žiūri į tai, kas norima meno kūriniu išreikšti ir ypač jį domina tai, ar tas kūrinys išreiškia teigiamą ar neigiamą estetinę vertybę. Prof. Z. pajuokia Dr. X. už meno suskirstymą į žmogišką ir infražmogišką, kurių pirmas eina Dievo kūrybos kryptimi, kuria harmoniją, atvaizduoja, kiek tai jam prieinama, amžinąjį nekintamąjį grožį, o antrasis kuria karikatūras, Dievo kūrybos išdarkymus, atvaizduoja baurumą, ar tuščias puikybės paskatintas ekstravagancijas.

Kai siaučia kokia nors kūno ar sielos epidemija, pirmieji užsikrečia silpnieji, neatsparieji žmonės. Kai 1905 m. Einšteinas paskelbė reliatyvumo teoriją, lengvos plunksnos ir

neper gilios inteligencijos laikraštininkai greitai ištrimitavo po visą pasaulį, kad esą, Einšteinas parodęs, jog buitis esanti visai kitokia, jog visa esą reliatyvu, net tiesa, dora, grožis ir religija. Dažnas menininkas nepasižymi savo inteligencijos stiprumu, ir reikėjo laukti, kad reliatyvizmas pagaus ir juos į sava sūkurį. Jau prieš tai darvinizmas buvo pastūmėjęs juos į visuotinę evoliuciją, o dabar jie metėsi į erdvės — jų kūrybos bazės — reliatyvinimą. Ir ėmė gaminti keisčiausias ekstravagancijas.

Patsai ultramoderniškojo meno še-fas Sartre gyvenimą vaizduoja kaip absurda. Kai statomos jo pjesės, Pa-ryžiaus teatrai perpildyti. Nuodėmė, baurumas, absurdas — štai kas pa-traukia dabartinį žmogų, kurs patsai save degraduoja į infražmogiškąjį buities sluoksnį!

Aišku, toks "menas" nėra grožio iš-raiška, su kuo turi sutikti ir pats prof. Z. rašydamas: "Grožis, estetika ir idė-jos nėra faktoriai, kurie saisto meną, jį atpalaiduodami nuo kūrybinio fak-toriaus, bet kaip tik yra priešingai." Pasisavindamas šūkį "menas menui" prof. Z. atsistoja žemiau žmogiškumo plotmės. Tikrumoje kiekvienas žmo-gaus sąmoningas žingsnis ir juo la-biau kiekviena jo kūryba turi būti apspręsta tiesos, gėrio, grožio ir šven-tumo vertybėmis. Pagal prof. Z. re-ceptą tik iš kūrybinio faktoriaus ku-ria gyvuliai: paukštėlis neturi grožio nuovokos ir savo lizdelį lipdo tik įgimto instinkto, tik "kūrybinio fakto-riaus" vedamas. Materializmas de-graduoja žmogų iki gyvulio, o prof. Z. pažiūrų menininkai degraduoja žmogaus kūrybą iki gyvulio veiksmų.

Dėl reliatyvizmui pasidavusių me-nininkų prašmatnybių tenka dar pa-stebėti, jog jau nuo seniai matemati-kai tyrinėja įvairias daiktų plokštu-

moję projektavimo galimybes, o technikinė braižyba šioje srityje jau pasiekė aukšto tobulumo. Tačiau to niekas nevadina menu. Menininkai — reliatyvistai patys save degraduoja iki paprastų technikų.

Apie tai, kaip meno snugestija ir mada pakenkia masių religingumui, vysk. Franceschi rašo: "Jau nuo renesanso laikų pastebimas nukrypimas, kai pradėta žiūrėti į religinę vertybę tik kaip į temą ar net tik kaip į pretekstą meniniams išsireiškimams, kuriuose krikščioniškoji siela neberanda pilno savo išreiškimo.

Palyginkime Burgos, Chartres ar Koelno katedrų portikus su Šv. Petro fasada Romoje. Pirmuosiuose galima pastebėti teologinę ir estetinę prasmę — tai yra iš tikro įvadas į Dievo namus, jie pilnai realizuoja tai, ką bažnyčių konsekavimo liturgija apie juos sako, būtent, atplėšia sielą nuo profaniškų, žemiškų dalykų ir leidžia jai pajusti Aukščiausiojo garbę. Priešingai, antrasis portalas yra šaltas, su labai mažai pakeitimų jis galėtų tarnauti teatro ar kokio palociaus portalu. Pirmųjų nežinomieji kūrėjai buvo nuoširdžiai krikščioniškos sielos. Moderno, kurs sukūrė antrąjį, gal savo viduje ir buvo krikščionis, bet jo dvasinis gyvenimas nepasireiškė taip, kad persunktų jo meną. Panašiai vyksta ir su tapytojais: Giotto, Cimabue, Fra Angelico, paminint tik kelis, parodo tobulą vienybę tarp savo tikėjimo ir savo meno. Šis pastarasis yra pirmojo išraiška. Bet kas galėtų tai tvirtinti apie Rafaelio Madonas, apie Kristų — Teisėją, kuriame Michelangelis nupiešė Jupiterį — Perkūną, apie anas Magdalenas, kurios taip yra susirūpinusios savo išvaizda ir net Kalvarijos kalne demonstruoja savo apnuogintą krūtinę, ir apie didelę daugybę kitų meno kū-

rinių, kuriuose vis labiau ir labiau pasireiškia nebuvimas darnumo tarp meno ir tikėjimo? Prieš kelias dienas žiūrėjau televizijoje filmą apie tai, kaip Olandijoje buvo tiesiami vamzdžiai dujų perdavimui į tolį. Prieš mano akis praėjo energingos veido išvaizdos, raumeningų rankų, atviro žvilgsnio darbininkai. Vos pasibaičius šiam filmui, staiga ekrane pasirodė jau nunešiotas ir nupudruotas veidas, kurio akyse atsispindi silpnumas, plaukai balti ir labai rūpestingai sušukuoti, rankos atrodė, lyg ką tik išėjusios iš manikiūro, vienu žodžiu, jaunas Lohengrin antros rūšies vasaros teatrų, vienas iš anų Švenč. Širdies paveikslų, kurie atrodo piešti dailininko, nepataikiusio į savo pašaukimą, ir kurie yra tikras Kristaus Šventosios Žmogystės įžeidimas. Ir šitokio paveikslo priedangoje rekomenduojama dažnoji komunija! Kokiomis akimis į tai turėtų pažvelgti tie energingi darbininkai ar bet kuris kitas normalus vyras? Kaip jiems turėtų atrodyti Kristus, nuobodžiaująs, išsipuošęs, sumoteriškėjęs, silpnas paliegėlis."

Kiek toliau skaitome: "Ar tokios yra moderniškiosios bažnyčios? Daugeliu atvejų taip. Per daug pretensingų papuošalų, blogas skonis, gausybė paveikslų, ir visa tai bažnyčią paverčia tarsi bazaru, kurio negalima pavadinti pamaldžiu."

Prie šių monsinjoro žodžių norėčiau pridėti, jog mūsų Dievas yra šviesos, o ne tamsybių Dievas, ir jeigu beraščių tautų laikais dar buvo galima pakęsti bažnyčias, vitražais paverstas tamsiomis, tad mūsų laikais, kai visi moka skaityti ir norėtų melstis iš maldaknygių, būtų laikas apvalyti bažnyčių langus ir duoti daugiau šviesos.

Dr. J. Mačernis

MALONĖS PILNOJI

VII

Kai kas labai pabrėžia teologų sutarimą. Tatai nėra visiškai tikslu. Kiek tai liečia patį tikėjimą, aišku, visi vienodai prileidžia ir tiki, bet kiek liečia patį teologinį įrodymą, sutarimas nėra jau toks vienbalsis. Buvo ir kitaip manančių. Vieni vienais argumentais mėgino įrodinėti, kiti kitais, o treči, nustoję vilties, manė, kad nėra galima teologiškai įrodyti. Tačiau didesnė dalis jų labai tiksliai ir gražiai įrodinėjo Marijos Dangun Ėmimo dogmą dar prieš patį jos paskelbimą.

Kai kurie manė, kad tikro teologiško įrodymo negali būti šitame klausime, bet vien tiktai prideramumo argumentas, nes, kad būtų teologinis įrodymas, pagal juos, turi būti įrodytas Dangun Ėmimo būtinumas. Ir jie manė, kad tokio būtinumo įrodyti negalima. Taigi, pagal juos, paliekas tiktai prideramumas Dievo Motinai Dangun Ėmimo garbės. Tačiau popiežius Benediktas XIV tuos teologų pavadintus įrodymus tiktai prideramumais vadina tikrais teologiškais motyvais bei įrodymais ir jų sumini net keletą: Dievo Motinystės vertinimas, Jos mergystės kilnumas, išrinktuosius ir angelus viršijantis šventumas, Jos susijungimas ir artumas su Kristumi. Tačiau visai lengvai ir labai teisingai galima visas šitas priežastis suvesti į vieną vienintelę ir pagrindinę, iš kurios gauna pradžią visos kitos privilegijos, būtent, į dieviškosios Motinystės privilegiją, kuri, sakytum, yra raktas ir visų Jos privilegijų šaltinis.

Ne tik teologai, bet ir Bažnyčios Tėvai nuo pat pirmųjų amžių dažnai

mini šitą dieviškosios Motinystės privilegiją ir dėsto jos pasekmes. Kai tik iškyla Dangun Ėmimo klausimas, atsakymo ieškoma Jos dieviškoje Motinystėje. Toliau Dangun Ėmimas rišamas su pavienėmis Jos privilegijomis, su Jos gryniausią, tyriausią mergystę, su Jos malonių pilnumu, su Jos bendradarbiavimu su Kristumi Jo išganomajame darbe ir Jo pergalėje. Ir taip be pertraukos Rytuose, kaip Vakaruose, teologų išvedžiojimuose, liturgistų maldose ir pamokslininkų skelbime.

Taip, pavyzdžiui, šventas Epifanas ir šventas Atanasas mini, kad Marijos, kaip pašvęstos per ryšį su Amžinuoju žodžiu, kūnas negalėjęs būti paliktas sugedimui. Šventas Irenėjus, šventas Justinas ir daugelis kitų pabrėžia paralelę tarp Ievos ir Marijos: kaip Ieva buvo kaltės, taip Marija yra Kristaus išganomojo darbo bendrininkė. Šventasis Germanas, šventas Jonas Damascenas, šventas Teodoras, šventas Andriejus iš Kretos tvirtina, kad Jos Dangun Ėmimas yra reikalaujamas Jos mergystės pilnumo, Jos visiško tyrumo. Iš tos mergystės pilnumo įrodinėjo, kad Jos kūnas negalėjo būti paliktas sugedimui. Ji, Įsikūnijusio žodžio šventovė, negalėjo būti palikta sugedimui ir pavirtimui į dulkes. Šventas Augustinas dažnai kartoja mintį, kad Motinos Marijos kūnas buvo kuo arčiausiai surištas su Kristaus kūnu ir išreiškia, kad tam tikra prasme Kristaus kūnas esąs Marijos kūnas.

Neretai, jau nuo senovės, kartojama sūnaus ir motinos tarpusavė meilė. Teologams atrodo neįmanoma,

kad Kristus, tobulas Sūnus, dieviškai mylįs savo Motiną, galėdamas Ją apsaugoti, būtų palikęs Jos kūną sugedimui arba bent jau prikėlimą iš mirties tikrai paskutinei dienai. Tuo atveju Jo meilė nebūtų nei pilna, nei tobula. Gražiai sako šventas Pranciškus Salezietis, kad meilė ieško pasidalinti turimomis gėrybėmis. Tad ar galima manyti, kad Jėzus nebūtų paankstinęs savo mylimai Motinai tos garbės, kuria Jis pats naudojasi po pergalės ant nuodėmės ir mirties, palikdamas Ją, drauge su Juo mirusią dvasiškai Kalvarijos kalne, kūno sugedimui?

Toliau, Jis negalėjo taip pat. Jos, kovojusios su Juo drauge trejopą kovą prieš pragaro galybes, atskirti nuo bendrojo laimėjimo prieš nuodėmę ir mirtį. Visų Bažnyčios Tėvų ir teologų Marija gretinama prie Kristaus Jo pergalėje. Trejopa buvo Kristaus pergalė: ant netvarkytų palinkimų, ant nuodėmės ir ant mirties. Trejopa turėtų būti ir Marijos pergalė. Pirmoji Jos pergalė ant nuodėmės yra per Nekaltą Prasidėjimą ir visišką laisvumą net nuo mažiausių netobulumų, antroji Jos pergalė prieš netvarkytus palinkimus yra Jos Motinystė, neprarandant mergystės (Jungfrauliche Mutterschaft), pagaliau trečioji Jos pergalė yra ant mirties per Dangun Ėmimą Jos žemiškojo gyvenimo dienų pabaigoje.

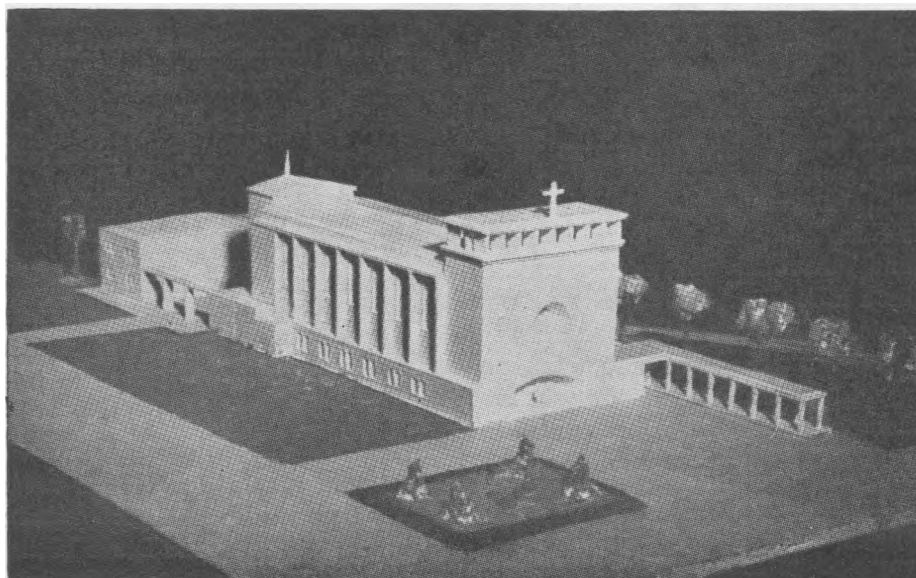
Iš dabartinių laikų teologų ypač P. Jugie labai pabrėžia reikalą imti Jos Nekaltą Prasidėjimą pilna prasme. Nekalto Prasidėjimo tiesa, pagal jį, labai ryškiai turi savyje įjungus ir Dangun Ėmimo tiesą, kuri nėra kas kita, kaip išvada iš tiesos apie gimtąją nuodėmę, nuo kurios Ji buvo visiškai laisva, taigi, ir nuo jos pasekmių: mirties ir kūno sugedimo. Dangun Ėmimas yra, tartum, dieviškosios

apvaizdos visų planų su Kristaus Motina, visų Jai suteiktų privilegijų atbaigimas ir vainikavimas.

Sutraukiant galima pasakyti, kad, pagal teologus, Kristaus sūniškosios pareigos savo Motinos atžvilgiu. Jos dieviškosios motinystės kilnumas. Jos privilegijų pilnumas, ypač Jos aukštas šventumas. Jos Nekaltas prasidėjimas ir Jos artimas ryšys su Išganytoju atpirkimo darbe reikalauja Jos Dangun Ėmimo, kaip visų šitų privilegijų atbaigimo, kad Ji tikrai galėtų būti malonės pilnoji.

Baigiant iškyla dar vienas klausimas. Dogmos paskelbimo tekstas vien tikrai tvirtina, kad Dievo Motina, nekaltą savo Prasidėjime, šio gyvenimo dienoms pasibaigus, buvo paimta į dangų su siela ir kūnu. Taigi, klausimas, kaip gi yra su Jos mirtimi? Ar Ji mirė, buvo prikelta ir po to paimta į dangų, ar be mirties išaukštinta dangaus garbėje, suteikiant jai nemirtingumą? Dogmos paskelbimo dokumentas tuo klausimu visiškai neišsitaria; dogmai viena tēra tikrai svarbu, būtent, kad Ji yra danguje, palaimintųjų garbėje su siela ir kūnu, bet nieko nepasako apie tai, kur ir kada Ji mirė, nei iš viso, ar Ji mirė. Pats gi Jos gyvenimas dangaus garbėje nereiškia tikrai Jos kūno negedimo, kaip tai suprato kai kurie ankstyvesniais amžiais, bet tikras gyvenimas su permainingu, išaukštinu ir nemirtingumą gavusiu kūnu, jau dabar, tai yra, nelaukiant paskutiniojo teismo dienos.

Šitas klausimas yra paliktas neišrištas. Tiesa, iki šiol buvo beveik nutrauktas padavimas ir bendras įsitikinimas, kad Marija yra mirusi, kad po to buvusi prikelta iš mirties dar prieš prasidedant kūno gedimui ir įvesta į palaimintųjų buveinę, kas ir yra vainikavimas Jos pilnutinės per-

Lietuvių Tėvų Jėzuitų bažnyčia Montrealyje, Kanadoje.

galės ant suvedžiotosios piktosios dvasios. Tačiau laikų bėgyje netrūko protarpiais atskirų balsų, tvirtinusių, kad Marija, kaip laisva nuo gimtosios nuodėmės, buvusi laisva ir nuo mirties. Bet vis tik ir iš šių didesnė dalis prileisdavo, kad Marija mirusi, kad visame būtų panaši savo dieviškajam Sūnui, kaip garbėje, taip ir kentėjime. Tik labai retas teologas yra visiškai paneigęs Jos mirtį, tvirtindamas, kad Ji be mirties buvusi permaininga, Kristaus persimainiusio Taboro kalne pavyzdžiu, ir paimta į dangų. Šitas tylus ir praeityje visiškai nykus ir neišgirstas balsas šiuo metu jau pradeda rasti sekėjų. Vienas tokių ne tik sekėjų, bet, galima sakyti, tikrų kovotojų už Marijos nemarumą yra P. Jugie.

Nors jis neneigia Marijos mirties, bet labai pabrėžia, kad niekas istoriškai Jos mirties neįrodė. Liturgija nuo pat šventės pradžios, kai šitoji šventė tebebuvo vadinama Jos mirtimi, savo maldose daugiau išreišk-

davo Jos užtarimą arba to užtarimo prašymą. Pagaliau ir pats Mirties, Miegojimo vardas buvo pakeistas į naują Dangun Ėmimo pavadinimą Taigi, nėra jokių istoriškų įrodymų.

Toliau P. Jugie labai pabrėžia, kad Marijos Nekalto Prasidėjimo nereikia riboti vien tik pašvenčiamąja malone nuo pat pirmojo akimirksnio. Gimtoji nuodėmė nėra tiksliai antgamtinių malonių praradimas, bet taip pat ir visų šaliagamtinių (praeternaturalia) dovanų netekimas. Tokiu būdu Jos Nekaltas Prasidėjimas esąs ne tik laisvumas nuo nuodėmės ir pilnumas antgamtinių malonių, bet tuo pat papildytas dar anomis šaliagamtinėmis dovanomis, kurių teologai priskaito keturias: laisvumas nuo mirties, nuo kentėjimų, nuo netvarkytų palinkimų ir, pagaliau, nuo neišmanymo. Ji, būdama apsaugota nuo pačios gimtosios nuodėmės, buvo apsaugota ir nuo netekimo šitų šaliagamtinių. Dievo pirmąsiai plane žmonijai pramatytų dovanų. Dvi iš šitų dovanų

Jai, kaip Dievo Motinai, ne tik pritinka, bet Jos aukštas dieviškosios Motinystės pašaukimas jų reikalauja, būtent, laisvumo nuo neišmanymo (Pana išmintingiausioji, meldžiamės litanijoje) ir nuo netvarkytų palinkimų, kas irgi yra žinoma iš tikėjimo. Lieka dar dvi kitos privilegijos, su kuriomis jau yra painiau, būtent, laisvumas nuo kentėjimo ir nemarumas. Būdama Nekaltai Pradėta, Ji turėjo teisę ir į jas, kaip į pirmą Dievo plano su žmonėmis pilnumą, bet Ji dėl bendradarbiavimo išganymo plane su Išganytoju (kad galėtų būti pilna prasme nuliūdusiųjų paguoda ir kankinių karalienė), kentėjo ir buvo panaši kančioje į savo Sūnų ir dvasiškai mirė su Juo drauge Kalvarijos kalne. Lygiai Ji būtų galėjusi atsisakyti ir nuo nemarumo, bet nebebuvo prasmės Dieviškai apvaizdai tą Jos auką priimti, kai Ji jau buvo dvasiškai mirusi su savo Sūnumi, jau buvo Jos Širdis perverta kentėjimų kalavijo. Iš teologinio požiūrio nebėra jokios priežasties reikalausti Marijos fizinės mirties Jos pilnam dalyvavimui Kristaus aukoje. Jeigu Ji nemirė iš užuojautos savo dieviškajam Sūnui Kalvarijos kalne, kur Jos pasiuntinybė ir auka pasiekė aukščiausią laipsnį, nebėra reikalo ir priežasties, kad Ji būtų mirusi po to, nes tatau nebegalėjo nieko pridėti. Priešingai, greičiau esą galima manyti, kad Ji Nekaltai Pradėtoji, kaip vienintelė žemės gėlė, visiškai laisva nuo bet kokios ir mažiausios ne tik nuodėmės, bet ir netobulumo, buvo be mirties paimta į palaimintąjį išrinktųjų gyvenimą, ypač kad, pagal šventą Povilą, šis mirties dėsnių nepasiliks visuotinis, bus peržengtas pasilikusiųjų paskutinio teismo dieną: "Mirusieji, kurie yra Kristuje, kelsis pirmi. Paskui mes, kurie esame

gyvi, paliktieji, būsime pagauti su jais debesyse, Kristui priešais į orą, ir taip mes būsime visados su Viešpačiu" (1 Tesalonikiečiams 4, 17).

Be to, Bažnyčia niekada laiko bėgyje nėra pasmerkusi protarpiais pasitaikiusių panašių balsų, tvirtinusių Marijos nemarumą. Kiek tai liečia aukščiau minėtuosius kardinolų, vyskupų, universitetų prašymus šventajam Tėvui, tai iš 3019 prašymų tikrai 5 tvirtina, kad Ji nemirusi, 212 siūlo, kad dogmoje būtų išreikšta Jos mirtis, 434 kalba apie Jos mirtį pačiame išdėstyme, bet neprašo, kad tatau būtų įtraukta į dogmą nei kad būtų apleista, pagaliau, 2334 visiškai Jos mirties nemini nei pačiame savo pažiūrų išdėstyme, nei prašyme, bet vien tik prašo, kad būtų paskelbta dogma, kad Ji su siela ir kūnu buvo paimta į dangų.

Jos mirties šalininkai spiriasi, kad ir Adomui su Ieva duotosios šaliagamtinės dovanos nėra jų teisė iš prigimties, bet tikrai gyna dovana, nebūtinai pakartotina tiems, kurie yra ge gimtosios nuodėmės. Tačiau matėme, kad Ji iš tikro turėjo bent kai kurias iš tų šaliagamtinių dovanų, laisvumą nuo netvarkytų palinkimų ir neišmanymo. Nėra tad priežasties, kad nebūtų gavusi tų privilegijų ir daugiau, žodžiu, klausimas pasilieka atviras.

Greitomis perbėgome istorinius puslapius ir matėme, kaip brendo ir augo šitoji tiesa iki dogmatinio paskelbimo. Tačiau ne tik iš protestantų, bet ir iš kai kurių katalikų pusės, neapdairiai ir neapgalvotai kartojančių protestantišką mintį, buvo galima girdėti priekaištų, kam reikalinga šita naujoji dogma; tai esąs tikrai naujas plyšys, nauja praraja tarp katalikų ir protestantų, esąs kelio užkirtimas daromoms pastangoms grįžti į ti-

kėjimo vienybę, žodžiu, ne tik nereikę šitos dogmos paskelbimo, bet jis esąs visiškai nevietoje.

Taip, niekas nevertė paskelbti šią dogmą. Bet taip jau dieviškoji apvaizda sutvarkė, kad šitoji tiesa pribrendo, kaip tik mūsų laikais. Dogmos paskelbimas ne tik naudingas ir labai vietoje, kaip paguodos ir suraminimo šaltinis šių dienų kentėjimuose, kaip priminimas tikrosios žmogaus paskirties, bet tam tikra prasme ir būtinas. Tačiau tai nėra, kaip sako, dogmos "padirbimas." Tai yra tikrai Aukščiausiojo Mokomojo Bažnyčios Autoriteto neklaidingas atsakymas į tikinčiųjų klausimą: ar einaime tikru keliu? Ar mūsų tikėjimas tikras? Tai yra tikrai atsakymas į tikinčiųjų prašymą parodyti visišką tiesą, stiprinti tikėjimą. Po tiek amžių tikėjimo ir praktikos, po tiek studijų ir nagrinėjimų po tiek tikinčiųjų ir vyskupų pakartotinių prašymų, nebe-

buvo galima neatsakyti, tai yra palikti klausimą atvirą, nes tai būtų reiškę jį parodyti kaip perdėtą ir netikrą, arba, kaip visai neteisingą. Dabar jau reikėjo atsakyti arba taip arba ne. Tylėjimas jau būtų reiškęs neigimą. Kadangi tai yra tiesa, reikėjo ją nurodyti. Amžinoji tiesa niekados negali būti kliūtis į tikėjimo vienybę. Pagaliau visas priekaišto sunkumas kyla iš to, kad Dievo Motinai nepripažįstama Jos privilegijų, ir apskritai, racionalizmo įtakoje nebepripažįstama kūno prisikėlimo. Juk tiek maža tesako naujoji dogma, vien tik kiek tai liečia laiką, tai yra, kad jau dabar Ji yra dangaus garbėje su kūnu, nelaukiant paskutinio teismo dienos. Kad kelsis visų žmonių kūnai iš mirties paskutiniojo teismo dieną, yra tikėjimo tiesa nuo pat apaštalių laikų. Tikiu kūno iš numirusių atsikėlimą ir amžinąjį gyvenimą.

A. Liuima, S. J.

Liaudies ir liturginis giedojimas Lietuvoje

(16–17 amž.)

1. *Lietuviškų giedojimų klausimas prieš reformaciją.*

Kaip vystėsi Lietuvoje bažnytinis katalikų ir protestantų giedojimas, apskritai mažai tėra tirtas klausimas. Lietuvos katalikų liturginiams giedojimams medžiaga šiuo metu, tiesa, mums yra labiau prieinama. Tik sunkiau yra kalbėti apie lietuviškus bei liaudies giedojimus. Iš archyvinių versmių ir spausdintų šaltinių galima bendrai apie giedojimus Lietuvos bažnyčiose prisirinkioti įvairių žinių. Kai kas ten aptinkama ir apie giesmes lietuvių kalba. Iškeldami čia

šaltiniuose aptiktą vieną kitą nuotrupą, turime pastebėti, jog šitokios tolimos praeities religinio gyvenimo versmių pabiros gali virsti dar vertingesniais šaltiniais rankose muziko specialisto, galinčio išaiškinti lietuviškų giesmių senumą, jų kilmę ir įtakas. Tai būtų atskira įdomi lietuvių kultūros istorijos sritis. Panaudoti reikėtų atsidėjus ne tik katalikų bet ir protestantų (liuteronų, kalvinistų) lietuviškas giesmes ir jų giesmynų rinkinius. Protestantų giedojimams, žinoma, yra tvirtas ankstybas pagrindas Martyno Mažvydo giesmynas. Gal kai ką duotų ir Didž. Lietuvos

Kunigaikštystės rytinių plotų gyven- tojų — stačiatikių giedojimai.

Giedojimų istoriją Lietuvoje pradėsi-
sime nuo reformacijos sąjūdžio. Jis
ir lietuviškos giesmės srityje nepali-
ko be pėdsakų. Protestantizmas dar
labiau išjudino jau nuo anks-
čiau prasidėjusį liaudies giedojimą.
Greitai ir katalikai ėmė uoliau rūpin-
tis liaudies giesmėmis. Negalima ta-
čiau iš to daryti išvados, kad prieš
reformaciją, t. y. prieš M. Mažvydo
katekizmą (1547 m.), liaudis nebūtų
giedojusi lietuviškai.

Apskritai Bažnyčioje, Europos va-
karuose giedojimas liaudies kalba
ėmė vis stipriau reikštis vėlybajame
viduramžyje. Atskiros giesmės, pvz.,
Vokietijoje yra išlikusios iš 12-tojo
šimtmečio galo. Bažnytinis liaudies
giedojimas vystėsi 14-15 amž. Dar
prieš M. Liuterį Vokietijoje vis gau-
sėja bažnytinės giesmės, bažnytinė
poezija. Buvo verčiami lotyniški him-
nai arba kuriami nauji. Taip pat yra
paliudyta Vokietijoje liaudies giedo-
jimai sekmadieniais ir šeštadienių
vakarais (Švč. Mergelės garbei). Ne-
kalbant plačiau apie kaimyninę Vo-
kietiją, reikia dar pažymėti, jog prieš
pat reformaciją buvo vokiškai pa-
ruošę bažnytinių giesmynėlių.

Anuometinis vokiečių Bažnyčios
liturginis gyvenimas tačiau Lietuvai
negalėjo turėti tiesioginės įtakos. Ji
būtų galėjusi pirmiausia ateiti per
Žemaičių ir ordino žemių pasienį. Bet
keistas buvo likimas. Kai per eilę ge-
neracijų ordino riterių ant kardo ga-
lo siūlomas kryžius Lietuvoje rado
labai kietą pasipriešinimą, kryžiuo-
čiams iš viso nebeteko dalyvauti
Lietuvos kristianizacijoje, kuri vyko
be kraujo praliejimo. Gausūs to lai-
ko ordino šaltiniai nutyli Lietuvos
krikštijimą arba iš jo šaiposi. Su ne-
nuslepiamu pavydu riteriai ir Prūsų

krašto bažnytinė hierarchija turėjo
sekti tai, kas vyko kaimynystėje, kai
Jogaila "dėl vienos karalystės ir gra-
žios moters leido sau ant galvos tru-
putį vandens užpilti". Nuo Melno tai-
kos (1422 m.) pagaliau Lietuvos va-
karuose užviešpatavus ilgametei tai-
kai, paskutinis ordino egzistencijos
šimtmetis praėjo be jokio dėmesio
naujakrikštui kaimynui. Vyriausiojo
ordino magistro ir (nuo 1525 m.) Prū-
sų hercogo laikai šituo atžvilgiu buvo
labai nepanašūs. Ordinas ne tik pa-
sirodė tokioms taikingoms misijoms
netikusi institucija, bet jis pirmasis
atkrito nuo Romos, kai "kiečiausio
sprando" — "durissimae cervicis"
lietuviai Ordino skelbtą krikščiony-
bės formą išlaikė iki šiol. Krikštui pri-
imti lietuviai rado kitą būdą. Bet
krikštas buvo įvestas politinių kom-
binacijų pasekmėje. Kai Mažosios
Lenkijos ponai Lenkijos sosto pavel-
dėtoją, jaunutę Jadvygą, per prievartą
ištekino už Didžiojo Lietuvos Ku-
nigaikščio Jogailos, vedybiname su-
tarties akte, tarp eilės p o l i t i n i ų
sąlygų, buvo ir toji, jog Jogaila su
visa lietuvių tauta priims krikštą
(1385). Pats krikštijimas sostinėje
(1387), lygiai kaip ir už trijų dešimt-
mečių Žemaičiuose, buvo gana pavir-
šutiniškai atliktas. Iš Lenkijos neat-
vyko joks vyskupas. Nedalyvavo nė
Jadvyga. Bažnyčias kūrė ir pirmąsias
parapijas žemėmis aprūpino tik Lie-
tuvos kunigaikščiai (Jogaila, Vytau-
tas). Jiedu skubiai rūpinosi bent o f i -
c i a l i a i padaryti Lietuvą krikščio-
niška, kad įkyrus ordinas nebedary-
tų priekaištų. Lietuva todėl nepažino
plačiau tokių vidaus misijų, kurios
eitų iš grynios Evangelinės apaštala-
vimo dvasios.

Šitaip nuo Jogailos ir Vytauto krikš-
tijimo metų (1387) Didžioji Lietuvos
Kunigaikštystė žymiai labiau ėmė

susirišti su lenkų tikybinio gyvenimo formomis. Iš Lenkijos buvo atnešamos Lietuvos sostinėn ir pirmosioms vyskupijos parapijoms tradicijos ir pavyzdžiai. Tai galiojo ir giesmės sričiai. Lenkuose yra išlikusių giesmių ir jų fragmentų iš 14-tojo amž. O žinomoji giesmė apie Švč. Mergele "Bogarodzica" yra laikoma iš 13 amž. Su nauju tikėjimu turėjo ateiti poteriai, katekizmas, mišios, giesmės. Kai 1387 m. Vilniuje, o 1413 m. Žemaičiuose buvo net pačių valdovų lietuviškai verčiamas "Tėve mūsų" ir "Tikiu Dievą Tėvą," tai galėjo būti išversta ir viena kita giesmelė. Iki reformacijos tačiau neturime jokių tiesioginių žinių apie lietuviškas giesmes Lietuvos bažnyčiose, ir prieš Mažvydo giesmyną toje srityje nieko nėra surasta. Tačiau natūralu, kad lietuviškų plotų bažnyčiose turėjo būti kas nors giedama ir liaudies kalba. Krikščionybę įvedus, greitai turėjo atsirasti ritualų ir agendų lietuvių kalba, kur būtų sakramentų teikimo (krikšto, moterystės) formulės. Pačiam Bažnyčios mokslui neužteko vien paprastų poterių ar Dievo ir Bažnyčios įsakymų. Buvo reikalingi ir Evangelijų tekstai žmonėms suprantama kalba.

Pirmą tokią paliudytą žinią turime tik iš 1522 m. Tada Vilniaus vyskupijos sinode buvo įsakyta parapijų mokyklose vaikus mokyti skaityti lietuviškai ir lenkiškai Evangelijas ir Šv. Povilo laiškus. Vadinas, turėjo būti lietuvių kalbon verstų Evangelijų tekstų. Greičiausiai tos knygutės buvo ne spausdintos, o ranka rašytos. Bet tai pasilieka atviras klausimas. Tas pats sinodas draudė mokytojais samdyti "erezijoje" įtartus "scholastikus", ypač atvykstančius iš Vokietijos. O parapijose, kur tik liaudis vartoja lietuvių kalbą, turėjo būti

prie klebono "lietuvių kalboje patyręs vikaras". Nors, matyti, kad lietuvių kalbos trūkumas bažnytinėje praktikoje buvo didelis, tačiau pats gyvenimas statė reikalavimus. Šitaip šalia lietuviškų Evangelijų ir pamokslų galėjo būti ir lietuviškai verstų giesmių.

Prie keletos M. Mažvydo giesmių yra pridėtos pastabos "pagal suguldima senaia", arba "senaghi" (senoji), ar "sena gesme". Tai rodo, kad tos giesmės liaudžiai anksčiau galėjo būti žinomos. Žinoma, pas Mažvydą nėra pasakyta, kokia kalba minėtos giesmės prieš reformaciją buvo giedamos. Tad, tiksliai imant, pažymėjimas, jog giesmė yra "senoji," dar neturi reikšti, kad ji buvo lietuviškai giedama. Prie kitų giesmių yra, tiesa, kartais pažymėta, kad jos verstos iš lenkų kalbos arba kad jos giedamos kurios nors lenkiškos giesmės gaida.

Anais laikais buvo mėgstama giedoti "Dešimt Dievo įsakymų." Jie turėjo būti išversti drauge su krikščionybės pradžia Lietuvoje, kai atsirado lietuviški poteriai. O kadangi pirmieji Vilniaus ir Medininkų vyskupai, kap autentiškos versmės teigia, mokėjo lietuviškai, galėjo būti parūpinta "Dešimties Dievo įsakymų", kitų katekizmo dalykų ir giesmių vertimų. Įdomu, kad Mažvydas, kuris du kartu patiekia su gaidomis "Dieva prisakimas," pradžioje pastebi: "gal giedati ant notas anas senases leiskas. O Anno pany szlachetna spoko lenia etc. Bet del berneliu maszuiu su nota senage paguldžiau."

Prieš reformaciją jau galėjo būti giedama giesmė apie Šv. Sebastijoną. Mažvydo giesmyne yra paduota: "Giesme raudinga ape mara ir piktaije pawietre..." Pradžioje yra pasakyta, jog ji giedotina gaida, "kurio giest Giesme ape Schwenta Sebestia-

na." Kita gana sena ir Lietuvoje labai plačiai paplitusi giesmė buvo "Pone Karaliau, Dieve Abraomo". Ji yra pažįstama ir Mažvydui. Šitoji populiari giesmė turėjo būti ir anksčiau lietuvių liaudies giedama. Taigi, A. Bruecknerio samprotavimą, kad prieš reformaciją nebuvo lietuviškų giesmių, reikia laikyti neįrodytu.

2. *Mažvydo ir jo bendradarbių giesmynas ir liuteronų giesmių santykis su katalikų giesmėmis.*

Daugumą giesmių Mažvydas ir jo bendradarbiai skolinosi iš tuometinių katalikiškų repertuarų. Tos giesmės yra iš gregorijoniško giedojimo lotyniškos psalmės, antifonos, liturginiai himnai, mišių ir kitos giesmės. Šitaip iš lotyniškų vertimų susidarė 52 giesmės. Iš vokiečių kalbos (arba per vokieškus giesmynus) pateko apie 22 giesmės, šešios giesmės yra atėjusios per lenkus arba iš lenkų kalbos versotos. Žinoma, ir ir originalių giesmių, kurių susidaro pora dešimtų.

Mažvydas ir kiti vertėjai katalikų giesmes "pataisydavo", išleisdavo atskiras strofas, įdėdavo poleminių posmų. Pvz., žinomas Tomo Akviniečio himnas "Pange lingua gloriosi corporis mysterium" Mažvydo giesmyne yra nukreiptas prieš "papistus," ir jis primena, be kitko, mišių "pirkimą" ir "pardavimą". Panašiai buvo sureformuota Credo, pačios mišios, Aušrinė (Jutrina), mišparai, Visų Šventųjų Litanija. Tuo atžvilgiu nuo liuteronų vėliau jau stipriai skyrėsi kalvinistai, vengdami pirmųjų katalikiškųjų giesmių tekstų. O Mažosios Lietuvos liuteronai vienas katalikų giesmes ėmė ištisai, o kitas koregavo. Apskritai, jie sekė, kur tik galėjo, katalikų liturginį gyvenimą, tik jį *suliaudindami* ir pritaikydami savo

O kai mes žygiuodami dainuosim, su mumis dainuos ir Lietuva...

doktrina. Iš katalikų liturgijos, pvz., buvo paimtas ir stalo laiminimas prieš valgi ir dėkojimas pavalgis. Tokie senosios liturgijos ir senųjų giesmių "pataisymai" ėjo ne vien iš lietuvių liuteronų nusistatymo. Toji tendencija buvo bendra pas protestantus.

Mažvydas ir jo giesmyno bendradarbiai ne Prūsų Lietuvos kultūroje buvo išaugę. Beveik visi tie Mažosios Lietuvos pirmieji protestantai veikėjai bei rašytojai, kurie Mažvydo giesmynei vertė ar rašė giesmes, žinoma, neišskiriant nė paties Mažvydo, buvo kilę iš Didžiosios Lietuvos. Ten buvo jie subrendę Didžiosios Lietuvos kunigaikštystės kultūrinio bei religinio gyvenimo tradicijose. O jos didele dalimi, kaip žinome, klostėsi ne pagal kokius kitų kaimynų (lotyniško krikšto vokiečių ar stačiatikių gudų

bei ukrainiečių), bet pagal Lenkijos bažnytinius santykius.

Kaip protestantizmas ėmė plisti, pradžioje katalikų ir liuteronų tikėjimo skirtumai buvo dar žymiai siauresni. Iš pradžių tad tokių skirtumų nedaug tesimatė ir giesmėje. 1547 m. Mažvydo katekizmas paduoda tik sureformuotą ir žymiai sutrumpintą Credo. Jame nėra tik tų tiesų, kurios liuteronams nepriimtinos. Bet tas pats Mažvydo katekizmas liudija, kad protestantų tuomet dar tikėta Kristaus Kūną ir Kraują konsekruotoj duonoj ir vyne. Giesmės apie Švč. Mergele Mariją yra katalikams visai priimtinos.

Lietuvių liaudis taip pat pradžioje tikėjimo skirtumų negalėjo per daug jausti. Tai parodo paties M. Mažvydo, kai jis klebonavo Ragainėje, charakteringas laiškas hercogui Albrechtui. Ragainės pastorius gailiai nusiskundžia, kad jo parapijiečiai labai mėgsta važinėti į įvairias žemaičių parapijas į atlaidus. Mažvydas išskaičiuoja keliolika tokių vietų su atlaidais, kur ragainiškiai lankosi. O 1587 m. Medininkų vyskupas Merkelis Giedraitis jėzuitų generolui apie savo tamsius ir nieko apie religiją neišmanančius tikinčiuosius rašė, jog jie "vienu tik dalyku pasitenkina sakydami: nesame liuteronai, penktadieniais nevalgome mėsos."

Pamažu tačiau katalikų ir liuteronų skirtumai ryškėjo. 1570 m. giesmyne Mažvydas davė originalių giesmių, kuriose matyti skirtinga protestantų galvosena popiežiaus ir vyskupų, mišių ir atlaidų atžvilgiu.

Reformacijos metu bažnytinis giedojimas liaudies kalba buvo suaktyvintas. Protestantų liturgijoje giesmės gimtąja kalba pasidarė labai svarbiu elementu ir įgijo tokios reikšmės,

kurios jos dar iki tol Bažnyčioje neturėjo. Visa pamaldų liturgija buvo taikoma uolesniam liaudies masių dalyvavimui pamaldose.

Lietuviai liuteronai, kad ir imdami skubiai rūpintis liaudies giedojimu, negalėjo iš žmonių atimti jų senų giesmių. Kaip žinome, jie išvertė daugiausia lotyniškų tekstų, davė vertimų iš vokiečių kalbos. Prie kai kurių giesmių yra pridėta kai kurių vertėjų pavardės ir nurodyta, kad jos, pvz., verstos iš lenkiško.

Mažvydas ir jo giesmyno bendradarbiai, kaip tada ir Vokietijoje buvo tendencija, ne tik palikdavo ištaisyti katalikų giesmių pačius tekstus, bet dažnai jie palikdavo ir tą pačią gaidą. Tik ir čia vėl įvykdavo pataisymų. Jeigu pasirodydavo, kad liudžiai gaidos per sunkios, jos būdavo suprastinamos. Šitaip, Mažvydu pradedant, ne tik buvo duota pradžia savai spausdintai literatūrai, bet taip pat atvertas kelias į platesnį liaudies giedojimą. Mažvydas ir jo talkininkai paskelbė eilę katalikiškų giesmių lietuviškai. Jos yra aptinkamos trumpesnėje ar ilgesnėje redakcijoje ir vysk. M. Valančiaus "Zemaicziu Kantickose." Tos giesmės nuo Mažvydo laikų (o kai kurios dar prieš reformaciją) turėjo būti lietuviškai giedamos ir katalikų bažnyčiose bei šeimose per ištisus 400 metų! Jas ir dar kitas lietuviškas protestantiškas giesmes per kartų kartas giedojo Mažosios ir Didžiosios Lietuvos evangelikai — liuteronai.

Nebeseksime čia toliau istorijos lietuvių evangelikų giesmės, kilusios Mažajoje Lietuvoje. Užteks paminėti čia didžiojo Mažosios Lietuvos rašytojo Jono Bretkūno 1589 m. išleistas "Giesmes Dushaunas" ir "Kancionalas nekuru Giesmių." Šalia originalių Jono Bretkūno giesmių, kitų dau-

guma buvo imtos iš Mažvydo giesmyno. Dalį Bretkūno giesmių, pridėjęs savo ir kitų bendradarbių originalų, išspausdino Lozorius Sengstokas. Pagaliau ilgiems laikams virto tvirtu pagrindu tolimesniems giesmynų leidimams 1666 m. Danieliaus Kleino išspausdintos "Naujos Giesmju Knygos." Tai vis Mažosios Lietuvos giesmynai.

Didžiosios Lietuvos protestantai lietuviškų giesmynų ilgai neišspausdino. 1563 m. Nesvyžiuje pas N. Radvilą Juodąjį buvo išleistas lenkiškas giesmynas, o 1594 m. Vilniuje išėjo lenkų kalba katekizmas su maldomis ir giesmėmis. O kalvinistų pirmoji spausdinta knyga lietuviškai Didž. Lietuvoje buvo M. Petkevičiaus 1598 metų katekizmas su lietuvišku ir lenkišku tekstu. Tame katekizme buvo įdėtos 54 giesmės ir 40 Dovydo psalmių. Lietuvos kalvinistų pastorių tarpe buvo žymiai mažiau lietuviškai mokančių. Iš paties Petkevičiaus katekizmo įvado aiškėja, jog, negaudami lietuvių pastorių, kalvinistai patronai ėmė laikyti prie savęs lenkus. Tuo katekizmu ir buvo norima pagelbėti tiems, kurie "nors mokė lietuviš-

kai, tačiau nemokėdami tos kalbos, sunkiai prie to prieiti (pamokslus sakyti) gali." Neminėdami čia reformato Rejaus postilės lietuviško vertimo (1600), nė nebaigtos spausdinti (1660 m.) Chylinskio lietuviškos Biblijos, turime pažymėti padidintą M. Petkevičiaus katekizmo leidimą 1653 m. "Kniga Nobaznystes." Šį leidimą paruošė Steponas Jaugilas. Tas kalvinistų giesmynas, vėliau pataisytas ir papildytas, buvo pavadintas Kancjonalu. Tiek labai trumpai apie protestantus: nuo liuteronų Mažvydo iki kalvinistų Petkevičiaus ir jų įpėdinių.

3. *Pirmieji giedojimų pėdsakai Žemaičiuose ir vysk. Merkelis Giedraitis.*

Katalikai su savo spausdintais lietuviškų giesmynų leidiniais yra pasirodę žymiai vėliau už evangelikus ir reformatus. Giedojimai tačiau katalikų Bažnyčioje buvo žinomi, kaip sakyta, dar prieš reformaciją. Čia susiduriama su dviem klausimais. Iš vienos pusės nuo seno eina liturginiai giedojimai, kurie visur, kur tik lotyniškoji krikščionybė įkelia koją, įgauna savo pavidalą. Iš kitos pusės vystosi liaudies giedojimai. Į abu klausimu, pasiremdami 16-17 amž. šaltinių medžiaga, bandysime atsakyti. Kaip reiškėsi Lietuvoje liturginiai giedojimai? Kaip kilo liaudies giesmės?

Protestantų daromoji stipri propaganda liaudies giedojimų srityje nepaliko be atoveiksmio patiems katalikams. Giesmė buvo imta plačiai naudoti ir katalikų, kaip sėkminga priemonė tikėjimui palaikyti. Šitai protestantų, ypač liuteronų, pastangos, populiarinant liturgiją, įtraukti liaudį į patį liturginį gyvenimą, katalikų buvo nukreiptos prieš pačius protestantus, kurie pirmiausia plačiau buvo

Duetas

išplėtę giedojimą gimtąja kalba. Per savo kolegijas ir bažnytines iškilmes giesmę labiau ėmė kultivuoti jėzuitai. Iš katalikų vyskupų pusės šioje srityje tikru pirmūnu Žemaičiuose buvo vysk. M. Giedraitis. Jo pastangos pasireiškė dviem kryptim: 1) atgaivinti sužlugusį liturginį giedojimą ir 2) plėsti katalikų parapijose bažnytinę liaudies giesmę.

Pirmiausia reikia mesti trumpą žvilgsnį į liturginio giedojimo atstatymą, reformacijos bangai atslūgstant. Medininkų ir Vilniaus vyskupijose. Nors apie Žemaičių vyskupiją, palyginti, 16 amž. labai šykščiai terandame žinių, bet galima tarti, jog liturginis giedojimas Medininkuose buvo žinomas ir anksčiau, t. y. jau 16-tojo amž. pradžioje. Nuo vysk. Martyno III (1500-14) laikų Varnių katedroje pagal visus liturginius reikalavimus kasdien buvo giedami "kunigiški poteriai" (Officium Divinum). Varnių kapitulą 16 amž. sudarė šeši kanauninkai, ir prelado kantoriaus posto nebuvo. Klaidingai buvo išaiškintas 1528 m. Zigmanto Senojo raštas į popiežių Klemensą VII-jį. Būtent, tada Jurgis Talaitis tapo Medininkų

archidiakonu ir Vilniaus kapituloje gavo prelado kantoriaus postą, o ne atvirkščiai. Medininkų katedroje buvo tačiau vienas vikaras katedros giedotojas. Savo pareigose jis turėjo ir vaikų mokymą mokykloje, kuri prie Varnių katedros jau 15 amž. buvo įsteigta. Jokių pėdsakų apie Žemaičių vyskupiją iš tų ankstyvųjų laikų iki šiol neaptikome.

Užėjus protestantizmo judėjimui, lotyniški giedojimai Varniuose dėl kunigų giedotojų stokos sunyko ir pagaliau visai sustojo. Vyskupui M. Giedraičiui buvo skirta atgaivinti bažnytinę liturgiją ir visą giedojimą pakelti į žymiai aukštesnį lygį. Studentaudamas Vokietijos universitetuose (Karaliaučiuje, Vittenberge, Tuebingene, Leipcige), jis buvo pažinęs vakaruose smarkiai besiplečiantį bažnytinės muzikos bei giesmės meną. Vilniuje jis buvo iš arti prisiziūrėjęs katedros giedojimo liturgijos. O ten įsikūrusieji jėzuitai (1569 m.) greitai ėmė organizuoti bažnytines iškilmes su pompa. Tad reikia sustoti ties Lietuvos sostinės giedojimo istorija. Apie tai kitą kartą.

Zenonas Ivinskis

Lietuviškos knygos kelias

Knyga yra viena iš svarbiausių tautų kultūringumo rodyklių. Jos reikšmė nėra mažesnė už mokyklos ar kurios kitos kultūrinės institucijos veiklą.

Knygos — rašto atsiradimas tautos sutampa su tų tautų istorinių laikų pradžia. Artimųjų Rytų tautos turi kelių tūkstančių metų senumo istoriją, nes tiek pat metų ir jų raštui.

Senoji knyga nebuvo panaši į mūsų laikų: molinės lentelės, tašytas

akmuo ar kuri kita medžiaga, išrašyta sutartiniais ženklais, piešiniais. Atradus papyrusą, naudojant odą, knygos — raštai būdavo laikomi susukti į ritinius. Antraštė būdavo gale. Patogumo dėliai. Ir vėliau, kai knygos pradėta rišti lapais, toji tradicija — antraštė pabaigoj — pasiliko dar ilgai.

Viduriniais amžiais knygos daugimū - perrašinėjimu vertėsi daugiausia vienuolynai. Jų dėka senovės kla-

sikai išliko iki mūsų laikų. Tų laikų rankraštinė knyga pasižymėjo savo aukšta menine verte.

Nuo 15-to amžiaus vidurio, nuo Gutenbergo kilnojamųjų raidžių išradimo, prasidėjo nauja epocha rašto ir tautų istorijoje.

Lietuviškos rankraštinės knygos neturėjome. Bent jos pėdsakų nepavyko užtikti. Istorinės Lietuvos teritorijoj pirmieji rašto paminklai rašyti senovės slavų kalba ir siekia 10-tą ar 11-tą amžių. Tai buvo daugiausia evangelijų vertimai, vartoti rusų cerkvėse.

Vytauto Didžiojo laikais imta rašyti metraščiai, kronikos. Taip pat senovės slavų kalba. Tai pirmieji Lietuvos istorijos šaltiniai.

16-tame amžiuje prasidėjusi reformacija ir protestantų ginčai su katalikais pagreitino reikalą į savo pusę patraukti plačias mases ir buvo susirūpinta raštais jų gimtąja kalba.

1547 m. Karaliaučiuje išėjo pirmoji lietuviška knyga — Mažvydo išverstas katekizmas. Šalia katekizmo su jo garsia prakalba "Knigieles paczes byla Letuvininkump jr Szemaiczump" ten pridėtas ir elementorius.

Po Mažvydo Mažoje Lietuvoje religinę literatūrą (protestantiškąją) valdžiai remiant, ruošė visa eilė lietuvių ir vokiečių pastorių. Ypač minėtinas Jonas Bretkūnas, kuris per 12 metų išvertė visą šv. Raštą. Vertimas nebuvo išspausdintas, bet vertimu naudojos kiti vertėjai.

Seniausia katalikiškoji knyga minima Kanizijaus katekizmo vertimas, išleistas Vilniuje prieš 1590 m. Iki mūsų laikų jos neišliko nei vieno egz. Katalikiškosios knygos organizatoriui reikia laikyti žemaičių vyskupą Merkelį Giedraitį, kurio remiamas kan. Mikalojus Daukša 1595 m. išlei-

Ir saldu ir peršti...

do Ledesmos Katekizmo vertimą. O 1599 m. didžiulę Postilę.

Konstantinas Širvydas, jėzuitas, Vilniuje 1629 m. išleido pirmąją lietuvišką žodyną lotynų, lenkų ir lietuvių kalba.

Susikūrus protestantiškosios literatūros centrui Karaliaučiuje, katalikiškosios Vilniuje, 17 amžiaus vidury buvo suorganizuotas trečias centras kalvinų literatūrai Kėdainiuose: Kunigaikščio Radvilos rūpesčiu ten buvo įrengta spaustuvė ir pradėta spausdinti knygas. Tik švedų ir Maskvos krai visi tai sunaikino.

Pirmosios lietuviškos knygos, kaip ir daug kur Europoj, buvo spausdintos gotų raidėmis. Jų kalba graži, taisyklinga, beveik be barbarizmų.

18 amž. nieko neįnešė. Daugiausia buvo perspausdinami senieji leidiniai. Kalba tačiau ima menkėti. Ypač daug atsiranda polonizmų. Susidaro savotiškas lietuvių - lenkų žargonas

("Bromą atwerta ing Wiecznasti")
To amžiaus prošvaistė ir mūsų pasi-
didžiavimas yra Kristijonas Duone-
laitis.

19 amž. pirmoj pusėj, romantizmo
laikais, Vilniaus universiteto auklėti-
niai smarkiai susidomėjo Lietuvos
praeitim, ir nuo to meto ėmė rasti
daug raštų apie Lietuvą svetimom
kalbom, ypač lenkiškai. Garsiausias
kuris kada nelietuviškai rašė su to-
kia didele Lietuvos meile, yra pasau-
linio masto rašytojas Adomas Micke-
vičius. Štai pradžia jo "Pono Tado":

*Lietuva, mano žeme, šalele gimtoji.
Tik tas supras, kad jam sveikatą at-
stoji.*

*Kas tavęs neteko. Pasiilgęs šiandieną.
Regiu tavo grožį ir kampą kiekvieną...*

Kai kurie to universiteto auklėti-
niai per dideliu senovės idealizavi-
mu, nesiskaitydami su mokslo nepa-
tikrintomis žiniomis, kūrė pusiau le-
gendarines istorijas apie tariamą
senovės lietuvių raštą, apie prieš-
krikščioniškosios Lietuvos šventyklas
— ramoves ir kt.

19 amž. antroji pusė, neskaitant
dabartinių laikų, sunkiausias metas
lietuvių knygai. 1904 m. rusai drau-
dė spausdinti lietuviškas knygas loty-
nų raidėmis. Čia organizuotas lietu-
vių pasipriešinimas neturi sau pa-
vyzdžio. Valdžios leidžiamų rusiškų
raidėm knygų neėmė nė į rankas, o
suorganizavo užsieny, Tilžėje, spau-
dos centrą ir iš ten slapta per sieną
gabeno knygas į Lietuvą. Iš to susi-
darė kitur nepažįstama nauja gadyne
ir verslas — knygnešystė.

Iš viso per spaudos draudimo ga-
dynę, 40 metų, Prūsijoj ir kitur lietu-
viai išleido virš 3,000 knygų, gi val-
džia rusiškų raidėm vos 54. Di-
džiausiu lietuviškosios knygos orga-
nizatorium reikia laikyti vyskupą

Valančių. Pirmasis protestantų šv.
Rašto vertimas išėjo 1735 m.

Katalikiškasis, vysk. Juozapo Gied-
raičio verstas Naujasis Testamentas
pasirodė 1816 m., o pilnas šv. Raštas,
arkivyskupo Juozapo Skvirecko iš-
verstas, išėjo Nepriklausomoj Lietu-
voj.

Pirmasis laikraštis lietuvių kalba
išėjo Mažoje Lietuvoje 1832 m.: "Nu-
sidawimai apie Ewangelios Prasipla-
tinimą tarp Žydu ir Pagonu."

JAV pirmasis laikraštis pasirodė
1874 m. "Lietuwiszkas Balsas."

Laurynas Ivinskis 1846 m. išleido
pirmąjį kalendorių "Metskajtlis
Ukiszkas."

Lietuviškosios knygos tyrinėtojo
prof. Vaclovo Biržiškos surinktais da-
viniais, bibliografams žinomų knygų
skaičius amžiais:

16 amž.	— 34
17 amž.	— 58
18 amž.	— 304
1801—1864 m.	— 926
1865—1904 m.	— 3320
1905—1914 m.	— 3632
1915—1918 m.	— 1102
1919—1939 m.	— 16721

viso — 26097

Nuo Gutenbergo laikų iki mūsų
dienų, per 500 metų, visam pasauly
priskaitoma išleistų knygų apie 30,-
000,000.

Nuo Mažvydo iki šios dienos, per
400 metų, lietuviškų knygų išleista
apie 30,000. Tokiu būdu mūsų įnašas
į bendrąją pasaulinę literatūrą yra
1:1000. Toji proporcija atitinka ir ben-
drą pasaulio ir Lietuvos gyventojų
skaičių.

Metinė knygos produkcija Nepri-
klausomoj Lietuvoj buvo žymiai pa-
lankesnė mums. Visam pasauly kas-
met išleidžiama apie 200,000 knygų,

kurių didesnė pusė Vakarų Europoj ir JAV, o Lietuvoj vidutiniškai būdavo apie 1000 leidinių. Tas sudaro 1:200 dalį pasaulinio lobio.

Šiuo metu pavergtoj Lietuvoj teiš-eina 1/5 dalis to, kas buvo Nepriklausomoj, ir knygos kokybė smukusi: tai

tik visokios rūšies komunistinė propaganda.

Lietuviškosios knygos išlaikymas ir leidimas dabar yra mūsų, laisvųjų lietuvių, šventa pareiga ir atsakomybė prieš istoriją.

Česlovas Grincevičius

BRAZILIJOS LIETUVIAI

Yra sakoma, kad visur pasaulyje rasi žydų, žvirblių ir lietuvių. Kadan-gi lietuvių emigracija niekadės nebuvo tvarkoma, tai jie keliavo, važiavo ir emigravo, kur papuolė, kur juos kokios nors šalies agentai viliojo, kur kelionė buvo pigesnė arba kur visai nemokamai vežė. Po pirmojo karo JAV stipriai imigraciją sumažino, tai lietuviai pradėjo ieškoti kitų šalių, kurios atidarė duris. Lengviausia buvo emigruoti į Pietų Ameriką. Daugiausia lietuvių emigrantų pateko į Braziliją.

Brazilijos atradimas

Braziliją atrado 1500 m. Pedro Cabral. Jo ekspedicija susidėjo iš 13 laivų. Paskutinį sekmadienį prieš išplaukimą buvo didelės iškilmės Lisabonoje, kuriose dalyvavo pats karalius. Ekspedicijos vadovui Cabral buvo įteikta popiežiaus palaiminta skrybėlė, valstybės vėliava su karaliaus insignijomis ir Kristaus Ordino kryžius. Po pusantro mėnesio kelionės jie pasiekė Pietų Amerikos krantą toje vietoje, kur dabar yra Porto Seguro, t. y. tarp Rio de Janeiro ir Salvador. Visi jautėsi kaip karžygiai, užkariavę Dievui ir Bažnyčiai naują kontinentą. Cabral pavadino naują žemę Vera Cruz, vėliau vardas buvo

pakeistas į Santa Cruz ir pagaliau į Brasil. Šis žodis yra kilęs iš lotyniško "brassa" (žarija) ir jis buvo duotas dėl to, kad Brazilijoje auga raudonas, panašus į žariją, medis, iš kurio daro raudonus dažus.

Portugalams nebuvo lengva išlaikyti tas naujas žemes, nes jas norėjo gauti ir Olandija, ir Prancūzija, ir Anglija. Nuostabu, kaip tokia mažytė šalis, Portugalija, galėjo išlaikyti naujame kontinente tokią didelę koloniją. Kai Napoleonas užėmė daugelį Europos kraštų, tai monarkams pasidarė neramu ir jų įpėdinis pablogėjo. Tada ir Ispanijos bei Portugalijos kolonijos pasinaudojo proga tapti nepriklausomos.

Portugalijos karalius Jonas VI, kurs buvo persikėlęs gyventi į Braziliją, Europai išsivadavus iš Napoleono jungo, vėl grįžo į Lisaboną (1821 m.), bet savo sūnų Petrą paliko Brazilijoje. Visi greitai suprato, kad mažutė Portugalija negalės suvaldyti tos smarkiai besiplečiančios kolonijos. Atrodo, kad pats tėvas patarė sūnui užsidiėti karūną, kad kas nors nepagrobėtų Brazilijos. Petras tą ir padarė, karūnuodamasis 1822 m. Brazilijos imperatorium. Po jo valdė jo sūnus Petras II. Monarkija tęsėsi 67 metus. Pas-kui po visokių triukšmų ir revoliucijų tapo respublika.

Brazilijos fauna

Kadangi kraštas labai didelis, tai ir klimatas labai įvairus. Drėgmės yra tris kartus daugiau negu Lietuvoje. Žemė labai derlinga. Kad Pietų Amerika, o ypač Brazilija, gyvūnijos atžvilgiu yra reikšminga, rodo faktas, kad zoologai visai sričiai davė net atskirą vardą, pavadindami ją Neotropikaline. Brazilijoje rasi tokių gyvulių, kokių niekur kitur pasaulyje nėra. Brazilija yra garsi šuninėmis beždžionėmis, kurias žmonės vadina makakais. Būdingas Brazilijai gyvūlys yra tapiras (*Tapirus americanus*), čia vadinamas anta, tai yra pats didžiausias vietinės kilmės žinduolis. Kas nebus girdėjęs apie skruzdžių ėdiką, čia vadinamą tamandua? Visi prisimins iš zoologinių sodų keistą gyvulėlį, kuris ant kojų žemyn galva pasikabinęs valandų valandas išbūna nepajudėjęs, todėl ir gavo tinginėlio vardą. Čia yra sterblinių gyvulių, kaip ir Australijoje. Pumų, jaguarų ir ocelotų tik čia terasi. Jūrų kiaulytė, tiek nusipelnusi medicinai, taip pat gyvena Pietų Amerikoje. Ir pasakiškų vampirų, geriančių žmogaus kraują, tėvynė yra Brazilija. Brazilija yra paukščių karalystė, čia jų yra apie 1800 rūšių (Lietuvoje tik 470). Čia labai gausu papūgų ir mažučiu kolibrų. Taip pat nepaprastas yra peteliškių gausumas ir įvairumas.

Flora

Brazilijoje priskaičiuojama apie 50.000 rūšių augalų. Ekvatoriuje auga kakao ir gumos medžiai cedrai, įvairūs riešutai. Didžiausi plotai yra apaugę bananais. Žmonės sako, kad kol Brazilijoje bus bananų, nereikės kęsti bado. Čia iš bananų miltų kepa tortus ir duoną. Bananų plantacijos tuo yra patogios, kad nereikia didelės priežiūros. Bananai čia yra ne-

turtingųjų maistas, o Lietuvoje jų nupirkdavo tik turtuoliai, nes buvo labai brangūs.

Brazilijoje yra auginama ir kava, bet ji nėra vietinis augalas, o importuotas iš kitur. Kavos medeliai yra labai jautrūs vėjams. Kartais jie užauga iki dešimt metrų aukščio, bet jų yra visokių rūšių, paprastai yra mažesni. Brazilijoje kavos medis labai gerai prigijo, dabar čia auginamos didžiausios kavos plantacijos, vis dėlto arabų kava yra geresnė už brazilų.

Kavos plantacijų prižiūrėjimas yra labai sunkus, baltieji nepakelia karščio, todėl prieš porą šimtų metų buvo į čia iš Afrikos atvežta daug negrų. Negrai čia buvo išlaikyti vergais iki 1888 m., nes plantacijų savininkai gąsdino valdžią, jog, panaikinus vergiją, sugriūtų valstybės ekonomija.

Brazilijos lietuviai

Lietuvių Brazilijoje yra priskaitoma virš 50 tūkstančių: Sao Paulo mieste — 30 tūkstančių, Brazilijos gilumoje — 20 tūkstančių, Rio de Janeiro mieste — tik apie 300 žmonių. Paskutiniaisiais metais tremtinių į Sao Paulo atvažiavo apie 400-500. Lietuviai pradėjo į Braziliją važiuoti 1926 m. Juos Brazilijos agentai kvieste kviesdavo, pradžioje apmokėdavo ir kelionę, prižadėdavo įsikūrimui visokias lengvatas. Daugiausia lietuvių apsigyveno Sao Paulo mieste, kur iš viso yra apie trys milijonai gyventojų. Tai yra didelis industrijos centras. Lietuviai ypač gausiai apsigyveno priemiestyje, vadinamame Vila Zelina, kurią jie juokais vadina vazelina. Kun. Sūginto rūpesčiu čia buvo pastatyta bažnyčia. Parapija gyvuoja labai gražiai. Lietuvos konsulo A. Poliškaičio rūpesčiu yra išlaikomos trys lie-

tuviškos mokyklos. Prie jų steigimo daug yra prisidėjęs buvęs Lietuvos konsulas Dr. P. Mačiulis.

Kun. Ragažinsko rūpesčiu buvo pakviestos į Braziliją seselės lietuvės prancišketės, kurios šiandien turi vaikų darželį, pradžios mokyklą ir gimnaziją su tūkstančiu mokinių. Parapijoje veikia labai geras choras, kurį kartais kviečiasi pagiedoti ir brazilų parapijos. Yra keletas lietuviškų draugijų ir organizacijų.

Čia atvykę tremtiniai, kurie galėjo, išvažiavo į JAV ar Kanadą, nes klimatas jiems yra per šiltas ir per drėgnas. Vis dėlto, nors klimatas čia nėra palankus, yra labai daug galimybių gerai įsikurti, nes kraštas labai turtingas. Tačiau nedaugelis pajėgia geriau įsikurti, nes trūksta pinigų įsigyti mašinoms. Teisingai kai kas pasako, kad Brazilija yra turtinga, bet jos gyventojai labai neturtingi.

Religijos srity teko matyti daug gražių dalykų, daug nuoširdaus pamaldumo, bet kadangi gyventojų skaičius sparčiai auga, tai nespėjama nei pakankamai bažnyčių pastatyti, nei kunigų išmokslinti. Jaučiamas labai didelis kunigų trūkumas. Labai plečiasi protestantizmas. Įvairios JAV protestantų sektos aktyviai veikia ir turi pasisiekimo.

Baigdamas prisimenu posakį: "Kam Dievas nori parodyti ypatingą malonę, siunčia jį į platų pasaulį." Tikrai, tai yra teisinga. Labai džiaugiuosi, kad turiu progos pamatyti gražiąją Braziliją ir kitas Pietų Amerikos šalis. Visi Pietų Amerikos lietuviai tikisi, kad ateinančiais metais. Tarptautinio Eucharistinio Kongreso proga, atvažiuos lietuvių ir iš JAV. Kongresas įvyks Rio de Janeiro mieste. Prižadame visus svečius priimti kuo nuoširdžiausiai.

J. Venckus, S. J.

Lietaus lašelis

Jis irgi buvo tremtinys ir benamis — atkeliavęs iš gimtojo krašto, plačios mėlynos jūros, kurią jo mama vadino Baltija. Jis mažai ją teprismena: buvo tada dar mažiukas, mažiukas — lyg balta vandens putelė. Bet iš rytų atlėkė šaltas vėjas, pagavo jį ir visą kitą būrį, pakėlė į debesis ir nunešė į svetimą kraštą. Keliaavo jis per plačią Europą, tamsių debesų kamuolyje persirito per šaltąją Atlantą, ir tik Amerikos padangėje pajutęs naujus vėjus, atplaukė iki Čikagos.

Čia jis sutiko daug tokių benamių, kaip ir jis. Bet jie buvo pasikeitę: jiems patiko ši padangė ir svetimi vėjai, ir jie patenkinti suposi, prisiplakdami tai prie vieno, tai prie kito debesėlio. Mažasis lašelis jautėsi ap-

sivylęs ir nelaimingas. Jo mama pasimetė kelionėje ir nukrito kažkur ant New Yorko dangoraižių. "Žuvo be naudos!", galvojo mažasis tremtinys. "Bet aš turiu padaryti ką nors gero — turiu įrodyti, kad ir mažieji pabėgėliai buvo išsiųsti į svetimą kraštą iš anksto Dievo numatytų planų paskirti prisikėlimo darbui..."

Jo mintis sutrukdė pakilusi audra, kuri išardė svajotojo planus ir nutėškė jį į žemę. Krisdamas jis bailiai susitraukė ir teatmerkė akis, tik atsidaužęs į kažką kietą ir slidų — jis buvo nukritęs ant lietuviško kryžiaus, pastatyto Jėzuitų sode, ir patogiai įsispraudęs į erškėčių vainiko tarpą. Ties jo galva švytavo žalios medžių šakos, o kiek žemiau dunksojo liūdnas Viešpaties veidas. Ma-

žajam tremtiniui pagailo to išvargusio ir nuliūdusio žmogaus — jis pradėjo galvoti, kaip galėtų jam padėti, bet išgąstis ir nuovargis paėmė viršų, ir jis saldžiai užmigo.

Tą vakarą pro šalį ėjo žmogus — tremtinys, lietuvis, didelės šeimos tėvas. Jis buvo geras žmogus ir labai ilgėjosi savo krašto. Sielvarto ir sunkaus darbo stumiamas, vieną sykį neiškentė ir užėjo į karčiamą, idant galėtų visus vargus nuplauti taurelėje degtinės. Tas padėjo: pro miglotas jo akis pasaulis atrodė linksmas ir smagus. Tik žmona tyliai verkė ir rankas gražė. O ir vaikai nusigandę pakampiais slankiojo ir net duonos neprašė. Geras buvo jis žmogus, tik silpnas. Pagailo žmonos, bandė susilaikyti, bet karčiama pati traukė, ir kiekvieną penktadienį jis palikdavo ten didesnę dalį savo uždarbio.

Šį ankstyvą vakarą jis keliavo į namus. Jo takas ėjo pro pat tvorą. Jis pasirėmė, pažiūrėjo į išvargusį Kristaus veidą ir liūdnai palingavo galvą: "Ir tau. Viešpatie, nėra čia ramybės. Kybai, dūsauji, žmonių gailiesi, o pats esi gailesčio vertas. Saulė, va, akis svilina, o Tu nei valgęs nei gėręs čia kybai. Gal ir tau taurelė degtinės praverstų."

Tuo momentu pabudo vandens lašelis. Saulės spinduliai šildė jam šoną, ir jis jautė, kad jo dienos baigiasi. Jis dar kartą apžvelgė šią svetimą žemę ir nusprendė: "Šilta ir trošku man, bet ir Tau, kabas žmogau, nelengva. Nors ir mažas esu, bet bent lūpas suvilgysiu..." Ir jis, prasispraudęs pro erškėčių tarpą, nusirito Kristaus veidu ir pradingo jo medinėse lūpose...

Stovįs žmogus krūptelėjo: jis aiškiai matė didelę krikštolinę ašarą, blizgančią vakaro saulės spinduliuose, ritantis per Kristaus veidą. O dangus

VAIKO PAKLUSNUMAS

Nors jau esame minėję, kaip reikia vaiką paveikti, kad jis klausytų, bet gal bus ne pro šalį duoti keletą pavyzdžių, kaip vaiką atpratinti savintis daiktus, juos gadinti ar daryti tai, kas uždrausta. Universalaus metodo čia nėra. Reikia beveik visuomet imtis vis kito auklėjimo būdo ir ne tik dėl to, kad vaikų charakteriai yra skirtingi, bet ypač dėl to, kad jų elgesio motyvai ne visuomet yra tie patys.

buvo toks žydras — anei balto debesėlio. Jis nusiėmė kepurę, įėjo į sodą, pabučiavo Kristaus kojas ir skubiais žingsniais nužingsniavo namo.

Prie durų jį pasitiko žmona. Nespėjus jai ištarti žodžio, jis pabučiavo jos nustebusias akis ir tvirtai ištare: "Nebegersiui! Mačiau Kristų verkiantį... Tai tavo maldos sugraudino Rūpintojėlio širdį ir davė man jėgų. Nuo dabar tuos pinigus taupysime: gal sugrįžus į savo žemę ir mes pajėgsime Smūtkelį polankėje pasistatyti..."

Žmona neklausė nieko. Ji tik pabučiavo vyrą, paėmė iš rankų darbo rūbus ir nuėjo dėti pietų stalo. O vyras iškėlė iš lopšelio mažąjį sūnų ir uždainavo: "Auk, sūneli, kareivėli, eisim ginti tėviškėlės..."

Raganėlė

Jei kas nors iš tėvų man pasakytų, kad jų vaikas niekad nevogė, aš netikėčiau. Gal būt, tas vaikas taip mokėjo savo veiksma paslėpti, kad tėvai nepastebėjo. Kai kurie tėvai, kurie man tvirtino, kad jų vaikas nevogė, paskui klausinėjami prisipažino, kad jie buvo griebęsi labai žiaurių priemonių savo vaikams nuo svetimų daiktų pasisavinimo atpratinti. Jie visokiais būdais juos baudė ir mušė. Taigi, taip sakydami, tėvai pripažino tai, ką pirmiau neigė.

Tiesa, vaikas gali be jokio ypatingo tėvų įsikišimo jau anksti įsisąmoninti, kad svetimų daiktų ėmimas yra neleistinas. Jei aš kalbu apie vaiko svetimų daiktų pasisavinimą, tai tik noriu pasakyti, kad vaikas nesugeba susivaldyti, pamatęs svetimą daiktą, ir jį pasiima arba bent ilgesnį laiką, negu leista, pasilaiko. Anksčiau ar vėliau ateis laikas, kad vaikas, sužavėtas koku nors daiktu, be didelio sielvarto, kokios iš to bus pasekmės, tą daiktą pasiims. Tas pasisavinimas dažnai trunka tik tiek laiko, kiek vaikui reikia, kad tuo daiktu apsidžiaugtų. Bet vargu ar galima užtikti vaiką, kuris visai be jokio susidomėjimo praeitų pro naujai matytą daiktą, jo negeisdamas arba, niekam nematant, jo nepasiėmęs. Paprasčiausias būdas — jam nupirkti tą daiktą, bet negi viską nupirksi, ko tik vaikas geidžia?

Mano sūnus Algis, vos dvejus metus sukakęs, pradėjo, visai nesiklausdamas, skinti sode braškes. Žmona skundėsi, kad vaikas vagia. Ji jį ir baudusi, ir klupdžiusi, ir įkalbinėjusi, kad tai negera, bet nieko visa tai nepadėjo. Laisvu laiku aš pasišaukiau savo Algytį ir pradėjau su juo žaisti. Jis nerodė jokio susijaudinimo, nors žmona sakė, kad jis turėsiąs su manim apie tą savo elgesį pasikalbėti.

Kai mudu jau pakankamai prisižaidėme ir susėdome ant suolelio pailsėti, aš jo paklausiau, ar jis visados klausęs mamytės. Algiukas kiek nurau-do ir pakratė galvutę. Ėmiau klausinėti, kodėl.

— Kad ji mane muša, — atsako.

— Bet juk muša tik todėl, kad tu neklausai? — paklausiu. Jis tyli ir nieko nesako. Nuleido akutes žemyn ir nenori šios temos daugiau liesti. Pradedu klausinėti, ar jis braškes mielai valgo. Patvirtina, kad taip. Klausiu, ar jam mamytė jų neduoda. Išsiaiškinam, kad jis gauna pakankamai braškių.

— Tad kodėl tu eini pats jų skinti?

— klausiu. Vėl nuleidžia akutes ir tyli. Matau, kad čia vaiką kažkas graužia, bet dar neateina man galvon tikroji priežastis. Matau, kad vaikas užsispyrė nesakyti, tad reikia imtis kitokios priemonės. Aš pradedu aplinkiniais keliais jį kvosti aiškin-damas, kaip yra negera vogti, kaip vagilius sodina į kalėjimą. Bet vaiko

Pagavau, bet ne tą...

tai negąsdina, jis pareiškia, kad išbėgsias iš kalėjimo. Imu aiškinti, kad tai yra nelengva, nes ten žmonės uždaromi už geležinių durų ir geležinių grotų.

— O, aš juos išlaušiu, — pareiškia man visai įtikinančiai.

— Vaikuti, jie labai stipriai įmūryti, tai ne tau išlaužti, — aiškinu.

— O, aš taip ilgai lašiu, kol išlaušiu, — atsako ir ima rodyti, kaip jis, visas jėgas įtempęs, lauš duris.

— Kietas riešutas, — pagalvojau ir ėmiau gailėtis, kad su tuo kalėjimu nevykusiai pradėjau. Tik tuo pačiu metu man žybtelia mintis, kad jis tas braškes visai ne sau skynė, bet, tur būt, vaikams, kad jiems įtikytų. Juk jis pats sako, kad braškių iš mamos gauna, kiek nori. Vadinasi, jis skina todėl, kad vaikai prašo ir gal graso, kad nežais su juo, jei negaus braškių.

— Matai, Algyti, — tada aiškinau, — iš kalėjimo tu vis tiek nepabėgsi, bet jeigu ir pasisektų, tai tie vaikai, tavo pamatę ims pirštais badyti ir sakys: "Štai, žiūrėkit, čia eina Algis — vagis.*" Mano Algis išplėtė akutes, seka mano veido išraišką ir, pamatęs, kad nejuokauju, klausia:

— Ar tikrai, tėveli, jie taip sakys?

— Be abejo, juk tu vogei.

— Tėveli, aš niekad nevogsiu, — jis tarė ryžtingai. Ir tikrai daugiau braškių neskynė.

Gal ne vienas šiuo atveju būtų pradėjęs vaikutį kamantinėti, kas jį prikalbino braškes skinti, koki tų vaikų vardai, pavardės. Juk dabar vaiko sąmonė paruošta atvirumui. Bet tai būtų tik vaiko būdo gadinimas. Vaikas turi turėti savo pasaulį, po kurį negalima su kaliošais braidžioti. Jis turi jaustis savarankiškas ir mokėti pats su savo draugais susitvarkyti. Jis turi turėti pasitikėjimą savimi. Jis turi mokėti pasirodyti vyru. Antra

vertus, jeigu jūs į jo intymesnius reikalus imsite brautis, tai jūs patys versite vaiką išsižadėti savo garbės pajautimo. Jis savo bičiuliams pasižadėjo tylėti, ir tas pasižadėjimas, kad ir blogam tikslui duotas, reikia gerbti. Vaikui dar sunku susivokti, koks pasižadėjimas yra geras ir koks negeras, kurį reikia laikyti ir kurio nereikia. Norint per daug, galima pagadinti vaiko būdą. Nereikia sugriauti vaiko pasaulio, nes, jį sugriovus, bus palaužtas vaiko savarankiškumas.

Kartais man tekdavo vaikus užtikti ką nors žaidžiant, kas, panašiai kaip tas braškių skynimas, man nepatikdavo. Vis dėlto niekad žaidimo nenutraukdavau, ypač dalyvaujant svetimiems vaikams. Tik vakare, vaikams grįžus namo, pasišaukdavau ir išklausinėdavau. Ar jie ką nors blogo padarė, netardydavau, jeigu jie patys atvirai nepasisakydavo. Tik įspėdavau, kaip toli jie gali eiti. Žinoma, jie tada norėdavo ir visa kita išsiaiškinti, ko aš nenumačiau ir kas įvyko. Tuo būdu, ir neklausinėdamas, aš sužinodavau, kas atsitiko. Svetimi vaikai manęs bijojo. Mat, jų pikti sumanymai mano vaikų nebūdavo vykdomi, todėl jie manydavo, kad aš viską žinau.

Taip aš elgiausi, nuosekliai grūdinamas savo vaikus prieš blogą svetimų įtaką ir juose auklėdamas savarankiškumą. Žinojau, kad jiems būtų nemalonu viską pasipasakoti. Jiems tada tektų pasakyti ir apie kitų vaikų blogus pasielgimus. Nenorėdami nustoti draugystės ir nenorėdami manęs užgauti, jie ieškos kompromisų, kurie veikia neigiamai į būdą. Todėl aš į jų sielos giliausius užkampius nesiskverbdavau, tik stebėjau, kiek mano nurodymai yra vykdomi. Šie mano nurodymai jiems duodavo pro-

RŪPIMIEJI klausimai

FAKTŲ NEPANAIKINSI...

Mielasis Pranai!

Nemėgstu tuščių ginčų, kad ir tikėjimo klausimais. Dėl to sunku man atsakyti į Tamstos laišką. Dėl Marijos garbinimo yra prirašyta knygų knygos. Šimtais kartų yra atsakyta į nekatalikų priekaištus. Norinčiam rasti tiesą, rodos, neturėtų būti sunku. O vis tiek, šimtai diskusijų ir kiti šimtai knygų neatvėrė akių milijonams protestantiškojo pasaulio žmonių. Tad jei ir aš į tuos ginčus įterpsiu savo menką balseį — ką jis reikš?

Bet kadangi būtų nemandagu visiškai neatsiliepti į Tamstos klausimą, tai nesileisdamos į teologinius ginčus ir argumentus, norėčiau atkreipti Tamstos dėmesį į vieną, vargiai nugincijamą faktą ir tiesą kurią išskėlė žydų tautos įžymusis mokytojas, fariziejus Gamalielis. Izraelio teismas

gos savarankiškai pasipriešinti svetimai blogai įtakai. Dėl to vaikai su manim buvo tik atviresni ir patys pasipasakodavo daug įvairiausių dalykų. Tai būdavo bičiuliški pasitarimai.

Nekartą jie ateidavo pas mane išsiaiškinti, ar nebus jie ką nors negėrai padarę, nes kiti juos išbarę. Išsiaiškindavau ir duodavau patarimų. Aš nurodydavau, kaip pats tokiu atveju pasielgčiau, ir papasakodavau kokią nors panašų atsitikimą iš savo gyvenimo. Vaikams tai patikdavo ir duodavo aiškios naudos.

Alg. Suomis

buvo grasinte įgrasinęs Apaštalams nebekalbėti apie Kristų. Šie gi nepaklausė ir toliau kalbėjo ir darė stebuklus. Tada vėl juos areštavo ir norėjo užmušti. Teismo įkarštyje atsisotoja Gamalielis, paprašo Apaštalus išvesti laukan ir sako: "Atstokite nuo šitų žmonių ir paleiskite juos; nes jei tas sumanymas ar darbas iš žmonių, jis iširs; bet jei jis iš Dievo, jūs negalėsite jo išardyti ir gal patys pasirodytumėte besipriešinę Dievui" (Apd. 5, 33).

Tie patys žodžiai tinka ir Marijos gerbimui apginti. Jei katalikiškojo pasaulio Marijos garbinimas būtų buvęs grynas žmonių, kad ir kunigų, prasimanymas, būtų seniai dingęs, kaip yra dingę daug kitų nors ir gerų Bažnyčios papročių istorijos eigoje. Jei pagarba ir meilė Marijai išsilaikė Bažnyčioje kone porą tūkstančių metų, tai ji turi būti Dievo darbas ir sumanymas. Aš bijau, kad besipriešinantieji Marijos kultui gali pasirodyti "besipriešinę pačiam Dievui", anot Gamalielio.

Kita rimto apsvaistymo verta mintis būtų ši: jokie argumentai negali panaikinti įvykusių faktų, nors ir kažkaip jie atrodytų negalimi žmogaus protui. Iš didelės daugybės įvairiausių istorinių faktų iškeliau Tamstos dėmesiui tik du: Liurdą ir Fatimą. Šitose vietovėse yra įvykę antgamtiškų faktų, kurių centre stovėjo Marija. Abiejose vietose Marija atėjo ir kalbėjo kaip Dievo pasiuntinė, kaip Jo ypatingų norų skelbėja. Kad vaikai ir žmonės tikėtų jos dieviškąja pasiuntinybe, Viešpats atžymėjo Marijos apsireiškimus stebuklais. Liurde, tarp kitko, buvo prašoma pastatyti šventyklą Marijos garbei. Fatimoje reikalaujama kasdienės maldos į Mariją (rožančiaus) ir už tai žadama pasauliui taika. Stebuklingi faktai buvo

Įdomioj kompanijoj gera ir po skėčiu...

stebimi ne vien vaikučių, ne isterikių bobelių, bet ir paprastų, nemokytų, sveikų kaimiečių ir inteligentų ir tikrų mokslo vyrų ir net netikinčiųjų (Fatimoje, pvz., laisvamanių organo "Seculow" redaktoriaus). Fatimos "saulės stebuklas" buvo regėtas žmonių kone 100 kilometrų toliau, kurie net nežinojo, kas Fatimoje dedasi. Iki šios dienos tiek Liurde, tiek Fatimoje vyksta stebuklingi išgyjimai, patikrinami ir paliudijami įvairiausių tautų, įvairių tikėjimų ir tikėjimo nepripažįstančių gydytojų specialistų. Šitie stebuklai vyksta Marijos ženkle, t. y. per maldą į Mariją ir jai skirtose šventovėse. Visa tai yra mūsų amžiaus faktai, istoriniai faktai, kurių jokie argumentai nepanaikins.

Jūs tikite kad Dievas yra be galo išmintingas, be galo šventas, kad Jis negali žmonių klaidinti ir kad Jis negali niekam leisti plėsti jam priklausomos garbės. Bet be Jo leidimo ir be

Jo teikiamos galios, jokie antgamtiniai reiškiniai, stebuklai, negalimi. Tad kai tokiam Liurde ar Fatimoje Marija apsireiškia, kai ten jos apsi-reiškimams paliudyti daromi stebuklai, tai, aišku, jog pats Dievas jų nori, kad jam patinka, žmonių kreipimasis į Jo Sūnaus motiną. Jei to nenorėtų, jei tai nepatiktų, jei Marijos gerbimas, kaip Tamsta rašai, būtų stabmeldybė ir Dievo garbės plėšimas, Dievas nedarytų nė vieno iš aukščiau sumintų antgamtinių stebuklų. Štai yra gyvenimo nesugriaujami faktai, kuriuos ir protestantiškasis pasaulis turėtų suprasti ir pripažinti, jei jam tikrai rūpi tikrasis tikėjimas. (Daug kas supranta ir padaro reikalingas išvadas, ačiū Dievui!).

Baigdamas norėčiau Tamstos paklausti, kaip gali nepatikti Dievui, kai mes kreipiamės į Mariją: "Sveika, malonės pilnoji. Viešpats su tavimi! Tu pagirta tarp moterų!" Juk Jis pirmas ją taip pasveikino ir pagerbė! Kaip gali nepatikti Kristui, kai mes mylime jo be galo mylėtą ir mylimą Motinėle, kuri net pas patį "Dievą rado malonės" (Lk.)?

"Iš vaisių pažinsi medį," sako Išganytojas. Jums reiktų pažiūrėti, kokių vaisių yra atnešęs pasauliui Marijos gerbimas, tada vargiai bedrįstumėte Marijos garbinimą laikyti stabmeldybe ir Dievo įžeidimu.

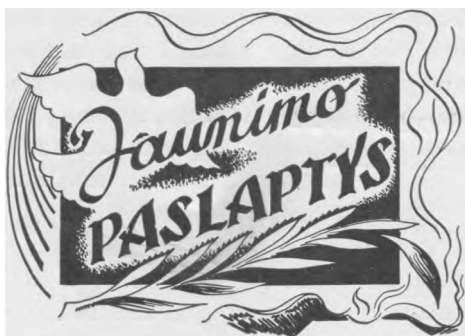
Gerasis Viešpats tepadedą Tamstai rasti tikrąją tiesą!

Su tikra pagarba

Jonas Kidykas, S. J.

Prieš gyvenimo pabaigą visas vyksta taip, kaip kaukių baliui baidantis, kai kiekvienas nusiima savo kaukę. Tada visi pasirodo tokie, kokie iš tikrųjų yra.

S c h o p e n h a u e r

JAUNIMAS IR SPORTAS

Kiekvienas normalus jaunuolis mėgsta žaisti ir sportuoti. Sakoma, kad sveikame kūne ir siela yra sveika. Tai yra tiesa, nors, žinoma, kartais ir labai silpname kūne gali būti stipri siela, o augaloto muskulingo sportininko siela kartais gali būti labai nuvargusi, nusilpusi, vos gyva. Išimty pasilieka išimtimis, o taisyklės taisyklėmis. Tarp žmogaus kūno ir sielos yra tam tikras ryšys, juodu vienas kitam turi įtakos. Reikia stengtis, kad tarp jų būtų harmonija, sutikimas, bendradarbiavimas, kad jie vienas kitam padėtų, o ne kenktų.

Sportas gali būti labai gera priemonė ugdyti sielos ir kūno harmonijai. Yra žmonių, kurių tikslas — muskulai, rekordai ir už tuos rekordus gaunami pinigai. Sportas jiems yra tikslas, o ne priemonė. O jeigu ir priemonė, tai ne kokiam aukštesniam tikslui, bet gal dar žemesnei priemei pasiekti. Bet pasitaiko ir tokių, kurie sportą laiko blogu dalyku, netikusia priemone, kuri negali tarnauti jokiam doram ir garbingam tikslui. Jų nuomone, sportas gali jaunuoliui tik pakenkti. Sako, kad sportas jaunuolį atitraukia nuo mokslo ir nuo kitų rimtų užsiėmimų. Dėl to jo protinis pajėgumas mažėja, protas neišsivysto, jis pasilieka dvasinis skurdžius. Taip pat sportininkai dažnai

patenką į azartą, nežino saiko, todėl pakenkia net ir kūnui. Kai kuriose sporto šakose yra daug pavojų išsiskuti rankas, kojas, susitrenkti galvą. Taip pat esą daug pavojų ir jaunimo dorai: nepadorus apsirengimas, sportavimas drauge su mergaitėmis. Be to, dabar sportas esąs išsigimęs, jis tarnauja tik bizniui, žaidėjai dažnai esti paperkami.

Ką į visa tai būtų galima atsakyti? Tuose kaltinimuose daug tiesos yra, bet visa to negalima pasakyti apie kiekvieną sportą ir apie kiekvieną sportininką. Jeigu jaunuolis į sportą žiūrės ne kaip į priemonę, bet kaip į tikslą, be abejo, sau tik pakenks. Sportas moksleivio neturi atitraukti nuo tiesioginių pareigų, neturi pakenkti mokslui, bet tik padėti. Negali jaunuolis visą dieną sėdėti prie knygų, nes tuoj sugadintų savo sveikatą ir nervus. Sportas ir žaidimai yra geriausias poilsis pavargusiai galvai. Jaunuolis turi turėti tiek valios, kad ir mėgiamiausiam žaidime ar mėgiamiausioje sporto šakoje mokėtų pasakyti "gana", kai reikia eiti prie knygų ar prie kitų pareigų. Viskas turi būti daroma su saiku. Tada sportas jokioms pareigoms nepakenks, bet tik padės.

Taip, sportas nėra viskas. Tai labai teisingai pasakė didžiausias mūsų laikų atletas Jesse Owens: "Pasakykite saviesiems mano pagrindinį principą — sportas nėra viskas. Tai tik dalis pilnutinio žmogaus. Norint būti pilnutiniai išauklėti, reikia visko gauti. Jeigu išbrauksime iš žmogaus gyvenimo nors vieną kurią sritį, ji nuskriausime. Mano supratimu, sportas jaunimui būtinas, bet ne viskas. Todėl jaunimas tegul įsisąmonina, kad sportas yra tik dalis pilnutinio žmogaus auklėjimo. Sporto aikštę ir žaidimą, koks jis bebūtų, skaitau eti-

kos mokykla. Jeigu kiekvienas supras ir persiims tuo, ką sporto aikštė duoda, jis bus laimingas. Dovanos, medaliai apsitraukia dulkėmis, bet jei suprasime sporto auklėjamą reikšmę ir pasisavinsime etikos taisyklės visa širdimi, tai sportas bus savo misiją atlikęs, nes širdyje dulkės niekad nenusės" ("Naujienos," š. m. 115 nr.).

Tai yra labai teisingi žodžiai. Jei suprasi, kad sportas nėra viskas, jei įsitikinsi, kad jis nėra tikslas, bet priemonė, tada nebus pavojaus patekti į azartą. Kur prasideda azartas, ten baigiasi sportas, taigi, norint vadintis sportininku, reikia jo saugotis. Geras sportininkas turi stengtis laimėti, bet niekad jis nebus tikras sportininkas, jei neišmoks ir *sportiškai* pralaimėti. Šypsokis, kai laimi, bet išmok nugalėtojui nusišypsoti ir tada, kai pralaimi. Nėra verti sportininko vardo tie vyrai, kurie stengiasi pasiekti rekordus, ne tik rinkdami taškus, bet ir svaidydamiesi nesportiškais žodžiais.

Visiems yra žinoma, kad ne visos sporto šakos yra girtinos ir estetiškos. Jaunimui reikėtų vengti sveikatai ir kartais net gyvybei pavojingų sporto šakų (boksas, kai kurių rūšių ristynės). Pirmiausia visiems rekomenduotina sporto karalienė — lengvoji atletika. Iš sportinių žaidimų gal naudingiausi ir elegantiškiausi yra: tenisas, krepšinis, tinklinis. Amerikietiškas futbolas ir beisbolas mūsų lietuviško jaunimo dar nespėjo sužavėti, gal tai ir gerai. Europietiškas futbolas yra gana gražus žaidimas, nors čia žiaurumui dirva gana plati. Na, o kai jaunuolis sulaukia keturiasdešimt metų, jau gali pradėti galvoti ir apie golfą. Žinoma, niekas nedraudžia apie jį galvoti ar juo užsiiminėti ir anksčiau, bet pilnas energijos jaunuolis gal šiame žaidime ras per mažai progos išlieti savo energiją. Kai

kurie prie sporto priskiria ir šachmatus, bet su tuo nenorėtume sutikti, nes protą laikome dvasinės sielos galia, o ne kokia nors fizine smegenų pasekme. Žinoma, galima kalbėti ir apie dvasinį sportą, bet čia mes kalbame tik apie fizinį.

Vasarą labai yra rekomenduotinas vandens, o žiemą ledo sportas. Reikia rinktis tokį sportą ir tokius žaidimus, kur rastum dvasinio poilsio ir malonumo, bet taip pat nereikia užmiršti, kad dvasinis poilsis dažnai yra randamas nuosaikiame fiziniame nuvargime, todėl perdaug lengvi žaidimai, kur nereikia daug įtempti fizinių jėgų, nepasieks savo tikslo.

Kai sportuojama, norint "padaryti biznį" ir užsidirbti pinigų, sportas virsta amatu. Negalima sakyti, kad tai būtų negarbinga, bet nebūtų gerai, jei amatą vadintume sportu. Sporto tikslas — ne pinigus kalti, bet palaikyti harmoniją tarp kūno ir sielos. Jeigu šiame amate naudojamosi kyšiais, sutinkama su papirkimais, yra negarbinga, kaip ir kiekviename kitame amate ar užsiėmime.

Paprastai sportuojama, kaip galima, lengviau apsirengus, bet turi būti išlaikytos padorumo ribos. Vyrų ir moterų fizinės jėgos yra labai skirtingos, todėl daug naudingiau yra sportuoti atskirai, bet ne bendrai. Būtų tikrai keista ir pakenktų sportui, jei pvz. futbolą ar krepšinį žaistų drauge vyrai ir moterys. Tačiau kai kuriose sporto šakose yra praktikuojamos mišrios rungtynės, pvz. tenise, o kartais ir tinklinyje. Nemanome, kad čia būtų koks nors pavojus doriai, jeigu kiekvienas sportininkas bus vertas savo vardo.

Žmogus tiek yra vertas, kiek jis turi valios ir kaip ją moka naudoti. Sportas yra gera valios lavinimo mokykla.

J. Vaišnys, S. J.

IŠ FILMŲ PASAULIO

STUDENT PRINCE

Labai gražus filmas visiems. Gražios spalvos, puikūs vaizdai, įdomi tema. Karaliai nutaria, kad jų anūkas princas yra per mažai apsitrynęs elgesy su žmonėmis, o ypatingai su moterimis. Jie mato, kad bus sunku jį apvėsinti su numatyta princese. Profesoriaus patariamasis karalius išsiunčia savo anūką princą į Heidelbergą studijuoti. Studentas princas nekaip iš pradžių jaučiasi. Jis patenka į jaunuolių būrį, kurių visai nepažįsta ir jų elgesys jam visai nesuprantamas. Profesoriumi universitetas buvo labai mielas, nes jį rišo su juo eilė gražių atsiminimų. Jis norėjo, kad ir princas tą patį pajustų, todėl darė visa, kad tik niekas jo neišskirtų iš studentų tarpo dėl jo aukštos kilmės. Princas sutinka mergaitę, kuri dirba kaip padavėja savo dėdės restorane, Jis ją įsimyli. Bet jų meilė neilgai tęsiasi, nes karalius jį šaukia atgal, kad, jam mirus, princas užimtų jo sostą. Palikęs mylimą mergaitę, princas grįžta, kur jį šaukia pareiga, ir veda jam skirtą princesę.

Labai gražiai atvaizduotas studentų gyvenimas Heidelberge. Jų dainos ir elgesys labai vaizdžiai nupiešia jaunų studentų dienas. Filme yra daug gražaus humoro. Ann Blyth puikiai atlieka savo vaidmenį. Filmui daug grožio pridūoda Mario Lanza balsas.

THE FLAME AND THE FLESH

M-G-M pastatytas spalvotas filmas, gražiai vaizduojąs kelių italų gyvenimą. Atvaizduojamos dvi moterys: viena jauna ir nekalta, mylinti visa širdimi ir trokšianti sukurti vedybinį

gyvenimą ant tvirtų pagrindų (Pier Angeli); kita — pasaulio perėjūne, jau vyresnio amžiaus moteris, neturinti nei giminių nei darbo, pragyvenanti iš dosnios vyrų kišenės, kurie už saldžią šypseną ir apgaulingas akis užmoka duonos riekelę ir vyno taure (Lana Turner). Ji nepastovi, domisi kiekvienu vyriškiu, atima iš nekaliosios Ninos sužadėtinį paskutinę dieną prieš vestuves ir pabėga su juo, palikdama savo draugą, ją priglaudusį ir suteikusį pastogę, maistą ir rūbus. Bet rezultatai blogi: jos nepastovumas, nuolatinis flirtavimas ir pavydas kelia ginčus, ir jie keliauja iš vietos į vietą, neturėdami pakankamai pinigų ir nepatenkinti. Juos pasiveja jos buvęs išgelbėtojas ir atveria savo draugui akis. Matydama rezultatus ir pirmą kartą pajutusi tikrą meilę, ištvirkusi moteris pasiaukoja ir pasitraukia iš kelio, leisdama

Ir sulaukė... ir atėjo jis...

jam grįžti pas Niną, o pati ir toliau pasilieka klajoti po pasaulį.

Filmas smagus ir patrauklus, gera vaidyba, retai gražūs Neapolio vaizdai. Gražiai iškeliamą vedamoji mintis — namai ant smėlio neilgai stovi. Tikra meilė, nuoširdumas ir nekaltumas yra pagrindas laimingoms vedyboms, o aistra — šiandien traukia šen, o rytoj ten. Pier Angeli, vaidinanti Niną, ne tik gražiai atlieka savo rolę, bet tai rolei ji, atrodo, yra gimusi: iš jos vaikiško nuoširdaus veido spindi nekaltybė. Savo rolei labai tinka ir Lana Turner.

WITNESS TO MURDER

Šiame filme surandame šių dienų didmiesčio gyvenimą: kova už teisybę, drąsa ir pastangos moters, pamaičiusios žmogžudystę ir pranešusios apie tai policijai. Detektyvai, nuodugniai viską ištyrę, neranda įrodymų. Bet žudikas, matydamas moters tvirtą nusistatymą įrodyti jo kaltę, apgaulingu būdu įvelia ją į įvairiausias suiktybes ir net uždaro bepročių namuose. Bet jo sąžinė nerimsta. Kai moteris išeina iš ligoninės, jis nutaria ją nusikratyti. Paskutinę minutę ją išgelbsti detektyvas.

Filmas parodo kriminalinį elementą, moterišką užsispyrimą ir kietą valią nubausti kaltininką, o ne baiminimai pasišalinti iš žmogžudystės vietas. Vaidyba gera. Vedamoji filmo mintis — ką pasėsi, tą ir piaiš.

THE LONG WAIT

Filmas įdomiai įvelia žiūrovą į vaidintojų grupę, praskleidžia uždangą į gyvenimą, paremtą pinigais ir suiktybėmis. Mikey Spillane, garsus savo kriminaliniais romanais, atvaizduoja mažo miestelio gyvenimą: banko di-

rektorius pavagia pinigus ir kaltę sumeta ant vieno iš tarnautojų. Šis pabėga, bet, įvykus nelaimei, netenka atminties ir porą metų praleidžia, dirbdamas paprasto darbininko darbą. Sugrįžęs į anksčiau gyventą vietą, jis bibliotekoje suranda laikraščius ir perskaito apie savo praeitį. Jausdamas esąs nekaltas, jis pradeda ieškoti tikro kaltininko ir pagaliau viską išaiškina. Jis suranda ir žmoną, kuri, pakeitus pavardę ir operacijos būdu net veidą, jo dvejus metus ištikimai laukė.

Filmas yra vienas iš geresnių kriminalinių filmų ir, kas juos mėgsta, galės pasigėrėti. Anthony Quinn, Charles Coburn, Gene Evans atlieka roles gerai ir įdomiai.

R. ir Z.

AR TAI TIK PAMELUOTA?

Algirdas ir Pranas — geri draugai. Ypač Algirdas yra malonus, rūpestingas ir tikrai draugiškas. Tik jis negali suprasti, kodėl Pranas kas sekmdienį turi eiti į bažnyčią. Jis yra protestantas, užtat tai prisiminęs nekartą pasijuokia. Kartą, sekmdienio rytą, Algirdas sutinka Praną, kažkur skubantį. "Kur taip anksti skubiniesi?" — paklausia. Pranas šiek tiek nurausta ir sako: Turiu skubėti pas dėdę, mama liepė šį tą parnešti." Pranas bijojo, kad draugas iš jo nepasijuoktų, jei pasakys, kad eina į bažnyčią. Pagalvok, ar Pranui užteks per išpažintį pasakyti: "Pamelavau," ar ne tiksliau būtų sakyti: "Išsižadėjau tikėjimo"?

“LAIŠKAMS LIETUVIAMS” AUKOJO:

Kun. S. Morkūnas — \$6.

Po 3 dol.: P. A. Švagždys (Chicago), M. Anderson (Chicago), Kun. E. Paukštis (Chester), Kun. V. Dabušis (Brooklyn), J. Kranch (Great Neck), U. Rociūtė (Toronto), Kun. V. Slavynas (War), S. Jundul (Chicago), J. Laurinaitis (Westmont).

Po 2 dol.: J. Grigaliūnienė (Chicago), F. Černius (Chicago), Dr. J. Starkus (Chicago), P. Gluoksny (Calgary), M. Gurėnaitė (Chicago).

Po 1 dol.: V. Ališauskas (Cicero), V. Stankus (Noranda), S. Oželienė (Monteno), A. Svežas (Chicago), S. Dabkus (Toronto), A. Underienė (Cicero), S. Bakšienė (Dorchester), A. Bradžiūnas (Chicago), A. Bacevičius (Chicago), V. Kontrimas (Chicago), S. Tumosa (Chicago), V. Umbrasas (Chicago), J. Mockaitis (Chicago), M. Grašys (Chicago), A. Lapkus (Cicero), J. Šoliūnas (Chicago), M. Gylis (Cicero), I. Janavičius (Cleveland), O. Valaitytė (Waterbury), J. Kavaliūnas (Chicago), J. Dambrauskas (Chicago), Kun. J. Velutis (Chicago), P. Norkus (Chicago), A. Liškauskas (Hamilton), K. Linkevičius (Chicago), P. Kinderis (Chicago), P. Bernotą (Waterbury), A. Šrupša (Chicago), P. Bučnys (Chicago), A. Koklys (Cleveland), J. Repeika (Chicago), P. Kudulis (Elizabeth), D. Gerstikas (Chicago), Kun. J. Bacevičius (Kintyre), V. Rinkevičius (Detroit), A. Balkūnas (Maspeth), S. Burdulienė (Worcester), J. Rauba (Grand Rapids), O. Jesunas (Phillips).

Visiems šiems aukotojams, parėmusiems "Laiškus Lietuviams" arba padėjusiems siųsti žurnalą tremtiniams Vokietijoje ar kituose kraštuose, nuoširdžiai dėkojame.

Daugelis pasiskundžia, kad negauna "Laiškų Lietuviams". Kodėl? Priežastys dažniausiai yra šios: 1. Neatnaujina laiku prenumeratos; 2. Nepraneša savo naujo adreso, išsikėlę į kitą vietą. Kartais gal būna ir pašto arba administracijos kaltė, bet tai įvyksta labai retai. Prašome visus skaitytojus, baigiantis metams, atnaujinti prenumeratą, tada nebus pavojaus, kad žurnalas sustotų jus lankęs.

"L. L." *Administracija*

"LAIŠKAI LIETUVIAMS"

5541 S. Paulina St.

Chicago 36, Illinois

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Kun. J. A. Karalius. JAUNUOMENĖS AUKLĖJIMAS. Išleido autorius 1954 m. 52 psl., kaina 25 centai.

Tautos Fondo Atstovybės Kanadoje, Hamiltono skyriaus METRAŠTIS. Redagavo: Stasys Bakšys, Vaitiekus Kazlauskas, Pranas Lesevicius ir Juozas Trečiokas. 82 psl., viršelis dail. St. Dramanto. Galima įsigyti, pasiuntus bet kokią auką fondui šiuo adresu: St. Bakšys, 38 Stanley Avė., Hamilton, Ont., Canada.

"L, L." ADMINISTRACIJOJE DAR GALIMA GAUTI ŠIAS KNYGAS:

DIEVAS IR ŽMOGUS. Katalikų tikėjimo tiesos, dorovės reikalavimai ir sielai pašvęsti priemonės. Virš 500 psl., kaina \$5 (kietais viršeliais — \$6,50).

TU IR JI. Jėzuito Hardy Schilgen įdomi knyga jaunimui. Skirta berniukams, bet labai naudinga ir mergaitėms. Kalbama apie brendimo problemas. Kaina \$2.

KAS ŽIŪRI IR NEMATO? V. Gutausko, S. J. knygelė, įdomiai sprendžianti kai kuriuos labai aktualius mūsų tikėjimo klausimus. Kaina \$1.